

RAKENNUSHISTORIASELVITYS – HONKAPIRTINKATU 13, LAHTI

RAKENNUSHISTORIASELVITYS – HONKAPIRTINKATU 13, LAHTI

Työn tilaaja: City-Air Oy

Työn laatija: Anneli Hellsten, arkkitehti SAFA / H&M Arkkitehdit
Lahdessa 28.05.2024

SISÄLLYSLUETTELO

JOHDANTO ... 3
RAKENNUSTEN PERUSTIEDOT ... 3
Huvilat Vesijärven rannalla ... 4
YMPÄRISTÖN RAKENTUMINEN JA KAAVALLISET VAIHEET ... 4
Vanhan päärakennuksen aika ... 11
1901–1903 Grönmark villa, rakennuttajana apteekkari Aron Grönmark ... 11
1903–1916 Karvosten aika ... 15
”Pikku huvila” ... 17
Piharakennus ... 18
Leikkimökki ... 19
Uimakoppi ... 20
1916–1925 Omistajana Arvid Selin ... 20
1925–1948 Merilästä Honkapirtti, omistajana Emil Ernst Niemi ... 22
1948 Tulipalo ... 27
Arkkitehti Eliel Saarinen, alkuvuodet ... 28
UUSI PÄÄRAKENNUS, UUSI HONKAPIRTTI, LEPOLAKOTI ... 30
1948–1966 Hanna Partasen aika ... 30
Arkkitehti Arvi Lepikko ... 33
1966–1981 Omistajaksi Hanna Partasen tytär Marja Partanen ... 33
1981–2015 Omistajana Joel Mitikka ... 34
2015 Omistajaksi rakennusliike City-Air Oy / rakennuksen nykytilanne ... 38
Muutosvaiheet lyhyesti ... 52
LÄHTEET ... 53

JOHDANTO

Tämän rakennushistoriaselvityksen kohteena on Lahdessa osoitteessa Honkapirtinkatu 13 tontin rakennushistoria ja aiemmat rakenteet, nykyisen rakennuksen aiempi käyttö sekä ympäristön rakentuminen.

Nykyinen päärakennus on rakennettu vuonna 1948, ja sen suunnittelija oli arkkitehti Arvi Lepikkö. Rakennuksen paikalla oli vuonna 1948 arkkitehti Eliel Saarisen vuonna 1901 suunnittelema huvila/lepokotirakennus, joka paloi huhtikuussa 1948. Nykyinen rakennus on perustettu osittain tämän rakennuksen luonnonkivisokkelille. Päärakennuksen lisäksi tontilla on pieni piharakennus sekä huvimaja.

Selvitys on tehty tontin kaavoitusta varten ja sen tavoitteena on selvittää edellä mainittujen rakennusten rakennustaiteelliset arvot, säilyneisyys ja muutosvaiheet. Lisäksi tavoitteena on kuvailla rakennusta nykytilassa. Selvitys on koottu yhdistämällä eri vaiheiden piirustuksista saatua tietoa, paikan päällä tehtyjä havaintoja ja kirjallisia sekä kuvallisia lähteitä.

Valokuvat Anneli Hellsten / H&M Arkkitehdit 4/2024, ellei toisin mainita.

RAKENNUSTEN PERUSTIEDOT

Entinen päärakennus

Arkkitehtisuunnittelu	Arkkitehti Eliel Saarinen
Valmistumisvuosi	1901

Nykyinen päärakennus

Kiinteistötunnus	398-33-177-8
Pysyvä rakennustunnus:	103151692X
Vanha rakennustunnus:	398-33-277-8-1
Arkkitehtisuunnittelu	Arkkitehti Arvi Lepikkö
Rakennuslupa myönnetty	21.6.1948 ?
Valmistumisvuosi	1948-1949
Kaavatilanne	Asemakaava, lainvoimainen 12.01.1983
Tontin rakennusoikeus	400 m^2
Rakennusoikeutta käytetty	? m^2
Bruttoala	? m^2
Tilavuus	? m^3

Piharakennus

Kiinteistötunnus	398-33-177-8
Pysyvä rakennustunnus:	103151693y
Vanha rakennustunnus:	398-33-277-8-2
Valmistumisvuosi	1.1.1944?

HUVILAT VESIJÄRVEN RANNALLA

Huvila oli asuntotyyppi, joka yleistyi Suomessa vasta 1800-luvun viime vuosikymmenillä. Sen kehitys liittyi urbaanin, porvarillisen elämäntavan vakiintumiseen. 1800-luvun huvila-arkkitehtuurille oli ominaista epäsäännölliset pohjakaavat ja romanttisia assosiaatioita herättävä koristeellisuus. Sanaa huvila (ruotsin villa) käytettiin tarkoittamaan useita toisistaan jonkun verran poikkeavia asumustyyppejä. Tavallisin oli kesähuvila, joita rakennettiin erityisesti saaristoon muun muassa Turun ja Uudenmaan lähiseutujen saarille. Riihimäen-Pietarin rautatieyhteys edisti Karjalan huvila-asutuksen leviämistä ja keskittymistä tietyille alueille, ja vesireitit ja höyrylaivayhteydet edistivät saariston ja sisävesialueiden huvila-asutusta.[1]

Sisämaan kulkuyhteydet parantuivat oleellisesti rautateiden rakentamisen ja höyrylaivaliikenteen myötä. Pietarin radan Riihimäki-Lahti-osuuden valmistuminen 1869 sekä kaksi vuotta myöhemmin valmistunut Vesijärven kanava 1871 ja Kalkkisten kanava 1878 vauhdittivat kesäasutuksen leviämistä Vesijärven ja Päijänteen saariin ja rannoille. Sijoittuihan huvila-asutus mieluusti laivaväylien läheisyyteen.[1]

Lahden kauppalan ympäristön kesäasutuksen vaiheita 1800- ja 1900-luvun vaihteesta ei ole juurikaan tutkittu. Tiedetään, että Lahden Kartanon Fellmaneilla oli 1800-luvun lopulla rakennettu kalastusmaja Vesijärvellä Oinassaaressa. Se myytiin August Fellmanin kuoltua 1912 Lahden kansanopiston johtajaparille Rope ja Edla Kojoselle, jotka nimesivät huvilansa Tasavallaksi. Lahden Polttimo Oy:n perustaja Ferdinand Frigren taas rakennutti huvilan perheensä kesänviettopaikaksi Kahvisaareen, jonka hän oli ostanut 1897. [1]

Jalkarannan kylä Hollolan pitäjässä sijaitsi vain parin, kolmen kilometrin päässä Lahden kauppalasta. Vesijärven ranta houkutteli varakasta väkeä rakentamaan kesänviettoon soveltuvia huviloita suurempien paikkakuntien tapaan. [1]

YMPÄRISTÖN RAKENTUMINEN JA KAAVALLISET VAIHEET

Topografisessa kartassa vuodelta 1931 on havaittavissa, että Honkapirtin rakennus sijaitsi rauhallisessa paikassa Vesijärven rannalla mäntymetsän keskellä. Alue kuului vielä tuolloin Hollolan kuntaan Jalkarannan kylään. Tässä vaiheessa Rakennus oli lääketiet. lis. Emil Ernst Niemen omistuksessa toimien Hanna Partasen vetämänä lepokotina. Vielä tuolloin ympäröivää rakennuskantaa oli varsin vähän.

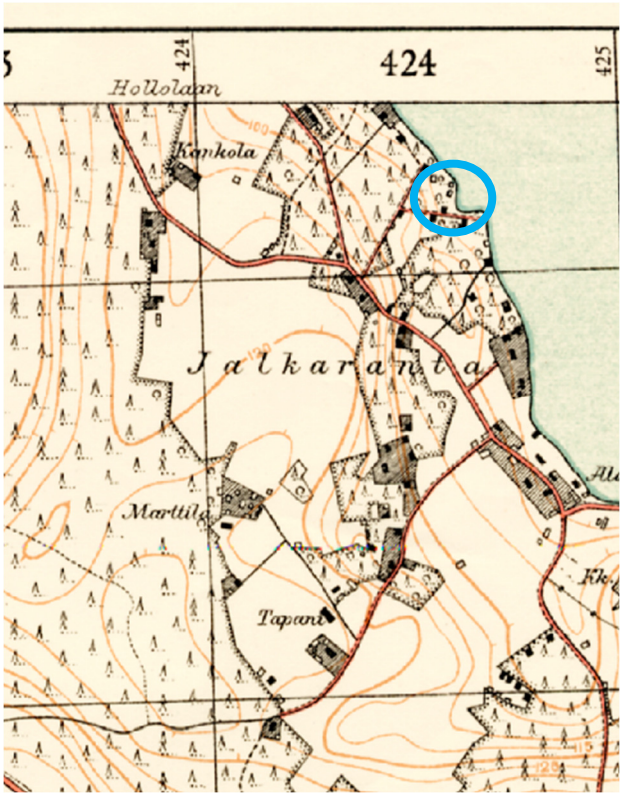

Kuva: Topografinen kartta 1931. Lahden kaupunki. Kaupunkiympäristö

Vuoden 1933 suuressa alueliitoksessa Jalkaranta liitettiin Lahden kaupunkiin.

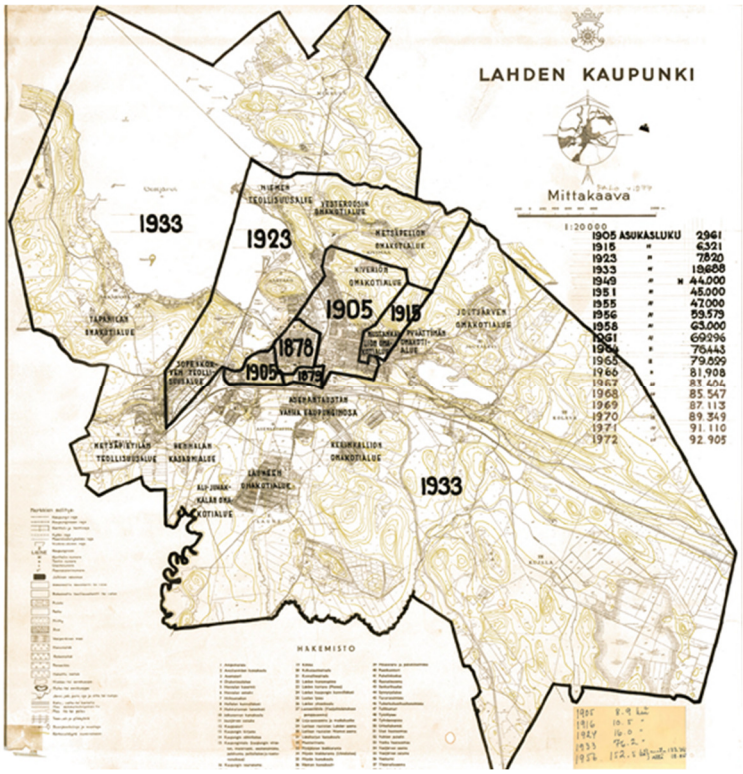

Kuva: Vuoden 1933 alueliitokset. Lahden kaupunki. Kaupunkiympäristö.

Arkkitehti Olavi Laisaari (1907-1983) toimi Lahdessa kaupungin ensimmäisenä asemakaava-arkkitehtina vuosina 1945–1948 ja laati tuona aikana laajentuneelle kaupungille ensimmäisen yleiskaava-ehdotuksen. Kaavassa korostuivat erityisesti avoimempi kaupunkirakenne, liikenne-järjestelyt sekä puistot ja virkistysalueet.[2]

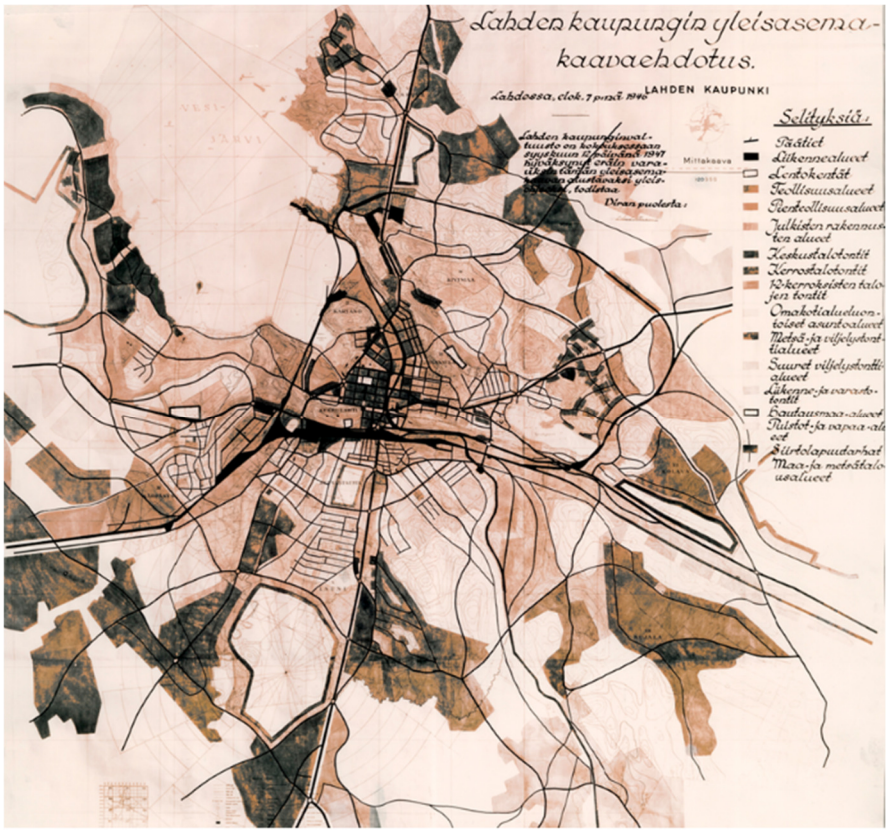

Kuva: Olavi Laisaaren laatima ensimmäinen Lahden kaupungin yleisasemakaavaehdotus vuodelta 1946. Lahden kaupunki. Kaupunkiympäristö.

Oheinen ilmakuva on myös vuodelta 1946 ja siinä näkyy vielä vanha päärakennus, joka paloi huhtikuussa 1948.



Kaupungin opaskartoista ja ilmakuvista on nähtävissä ympäristön rakentuminen ja täydentyminen.



Kuva: Opaskartta 1947.

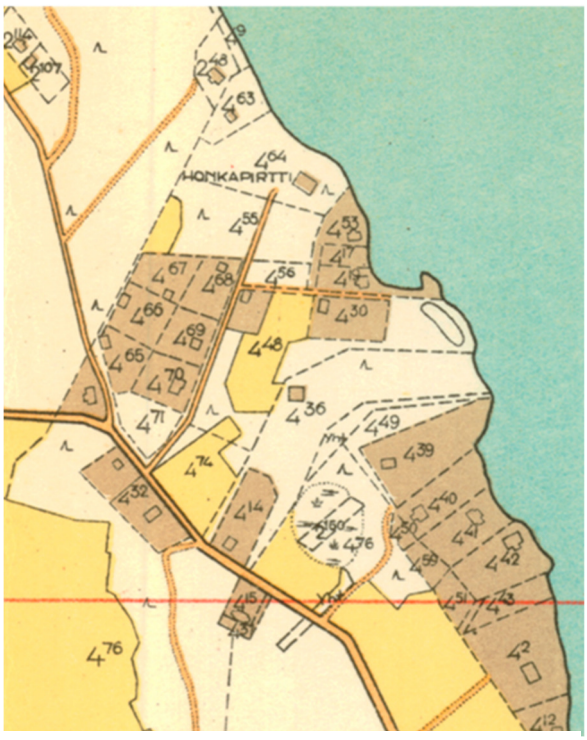

Kuva: Opaskartta 1957.

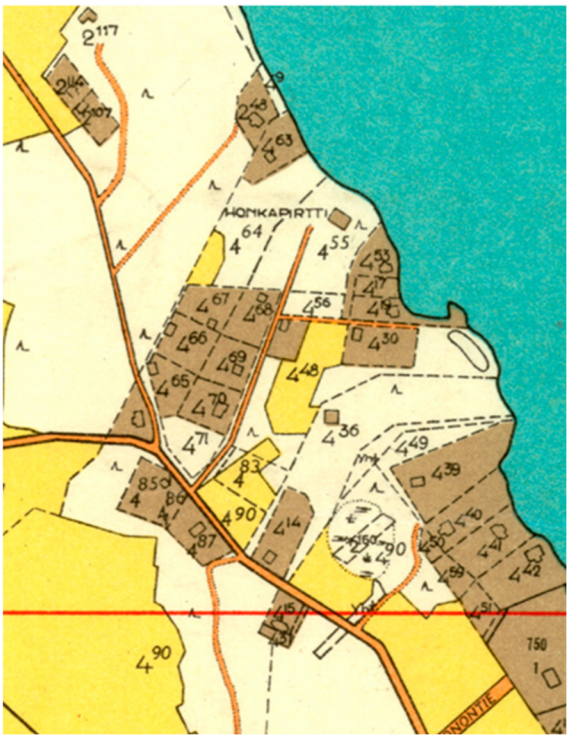

Kuva: Opaskartta 1957.

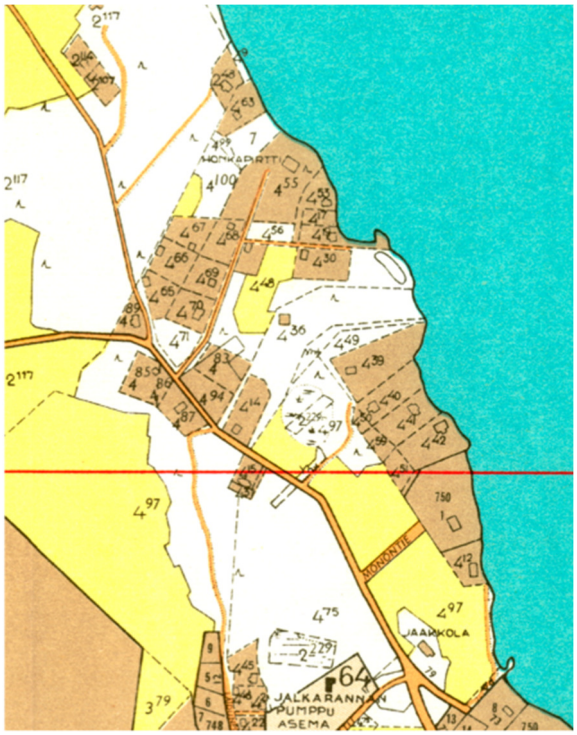

Kuva: opaskartta 1962.

Vielä 1960-luvulla Jalkarannan alue ja Honkapirtin ympäristö oli varsin maatalousvaltaista. Lähistölle Jalkarannan tien ja rannan väliin oli rakentunut yksittäisiä omakotitaloja, mutta rakentaminen oli vielä hyvin matalaa ja pientalovaltaista.



Kuva: Ilmakuva vuodelta 1960. Lahden karttapalvelu.



Kuva 1 Ilmakuva vuodelta 1979. Lahden karttapalvelu.

Lahti kasvoi 1970-luvulla vahvasti myös länteen päin ja ympäristön pellot ja metsät kaavoitettiin asumiselle. Lähistölle rakentui Kankolan asuntoalue kerrostaloineen, samoin vanhan Jalkarannantien varteen ja Jalkarannantien eteläpuolella rakennettiin reippaasti.

Honkapirtti säilyi kuitenkin edelleen varsin hyvin eristyksissä rannassa eikä vielä tuossa vaiheessa aivan lähistöllä ollut uudisrakentamista.



Kuva: Opaskartta 1975. Lahden kaupunki. Kaupunkiympäristö.



Kuva: Ilmakuva 2022. Lahden karttapalvelu.

Kun Marja Partanen möi 1982 Honkapirtin, jakoi hän tontin kahteen osaan ja rakennutti itselleen viereiselle tontille talon. Rakennukset ovat nykyisin molemmat samalla omistajalla, eikä rajaa ole hahmotettavissa rakennusten välisellä ranta-alueella.

Honkapirtinkadun varteen on rakentunut sekä kerrostaloja että pientaloja eri aikakausilta, mutta itse Honkapirtti on edelleen varsin suojaisella paikalla kadun päätteenä.



Kuva 2 Opaskartta 2024. Lahden karttapalvelu.

Honkapirtinkatu 13, lähimpiä naapurustoa.



Kuva: Honkapirtinkatu 15, rakennettu 1982



Kuva: Honkapirtinkatu 14, rakennettu 2008



Kuva: Honkapirtinkatu 8, rakennettu 1988



Kuva: Honkapirtinkatu 10, rakennettu 1948



Kuva: Honkapirtinkatu 11, rakennettu 1936



Kuva: Honkapirtinkatu 7, rakennettu 1974

VANHAN PÄÄRAKENNUKSEN AIKA

1901–1903 Grönmark villa, rakennuttajana apteekkari Aron Grönmark

Vuonna 1901 valmistui Hollolan kunnan Jalkarannan kylään Vesijärven rannalle '''Eliel Saarisen''' piirtämä, pyöreistä honkahirsistä rakennettu huvila.[3] Rakennus oli Lahden seudun ensimmäisiä huviloita.[4]





Kuvat: Arkkitehtuurimuseo / Kirsti Karvosen albumi

Rakennus oli kaksikerroksinen ja siinä oli korkea, jyrkkälappeinen katto. Se oli rakennettu pyöreistä hirsistä ja perustana oli harmaakivistä muurattu kivijalka, jonka keskikohdalla rannan puolella oli kaaripäätyinen, koristeellinen, ruokakellariin johtava ovi. Alemman kerroksen rannan puoleisella sivulla oli laaja avokuisti.[3]



Kuva 3 Rakennus sisääntulon puolelta. Arkkitehtuurimuseo, Kirsti Karvosen albumi.

Sen rakennuttaja oli Lahden apteekin apteekkari Aron Walfrid Grönmark ja se tunnetaankin Saarisen töiden joukossa nimellä "Grönmark villa".[1] Suomalais-mielinen Grönmark halusi huvilansa suunnittelijaksi suomalaisuuden manifestiksi vuonna 1900 nousseen Pariisin maailmannäyttelypaviljongin arkkitehdin.[2] Rakennus sai nimen Merilä, mutta vuodesta 1925 alkaen sitä kutsuttiin Honkapirtiksi. Se oli eräs harvoista Eliel Saarisen piirtämistä puurakennuksista ja valmistui Arkkitehtitoimiston Gesellius, Lindgren & Saarinen toimikauden aikana.[1]

Aron Grönmark toimi Lahdessa mm. Lahden Yhteiskoulun johtokunnan ensimmäisenä puheenjohtajana vuoteen 1903 asti.[5]

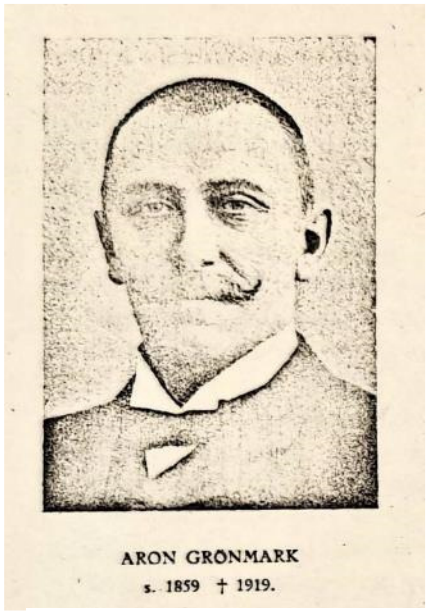

Kuva 4 Arkkitehtuurimuseo. Lahden Yhteiskoulu 1896-1921, Lahti 1921.

Ruokasalissa oli alaosaltaan harmaakivistä muurattu suuri takka, jota on sanottu Axel Gallén-Kallelan suunnittelemaksi, mutta tieto on epävarma. [3]

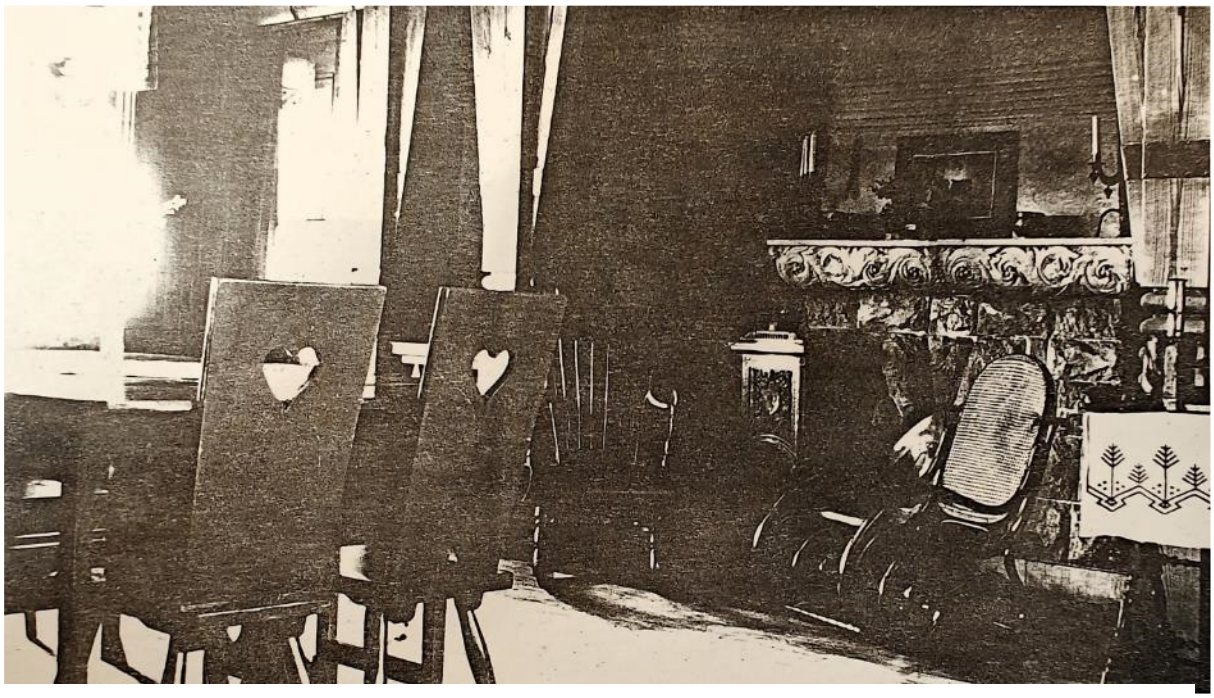

Kuva: Arkkitehtuurimuseo / Kirsti Karvosen albumi

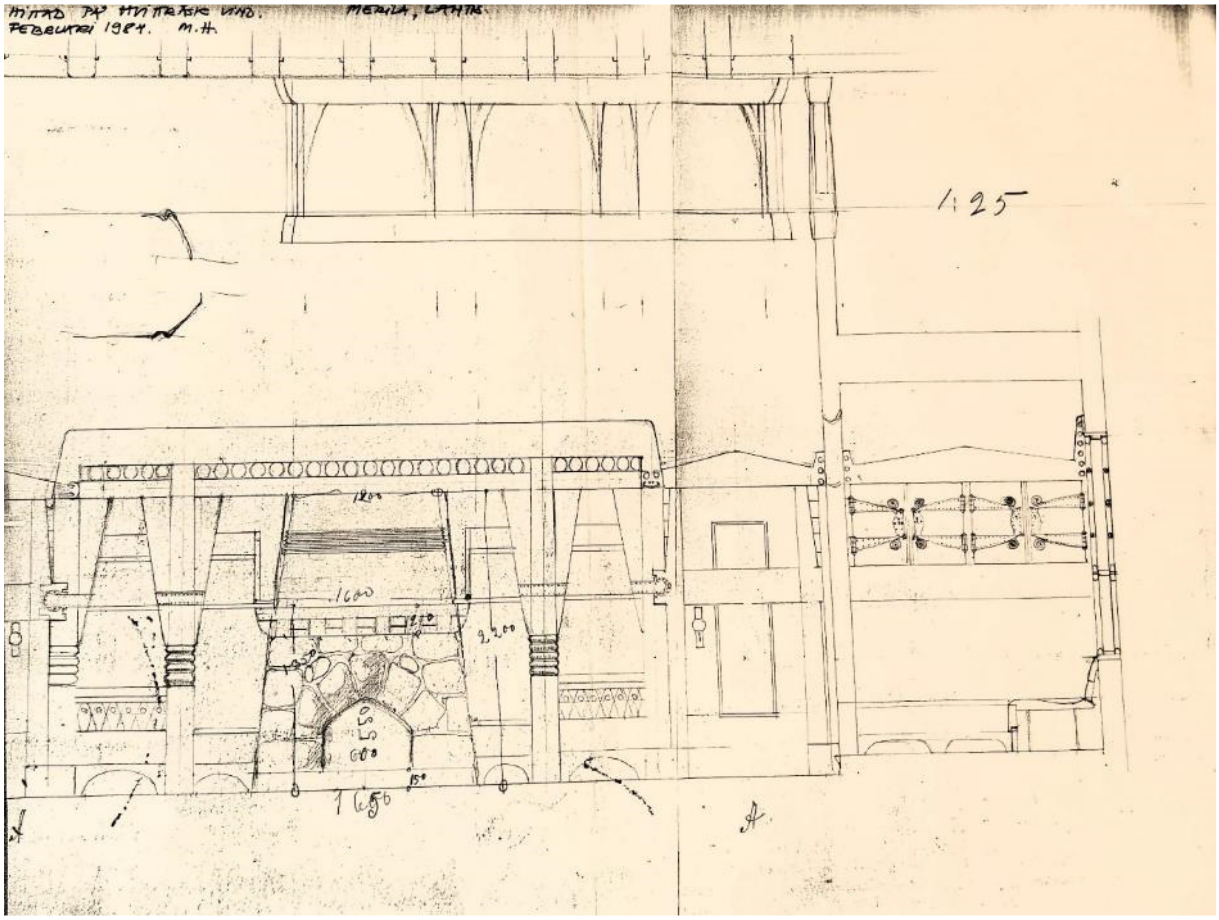

Kuva: Hvitträskin vintiltä 1984 löydetty piirros takkaseinästä. Arkkitehtuurimuseo.

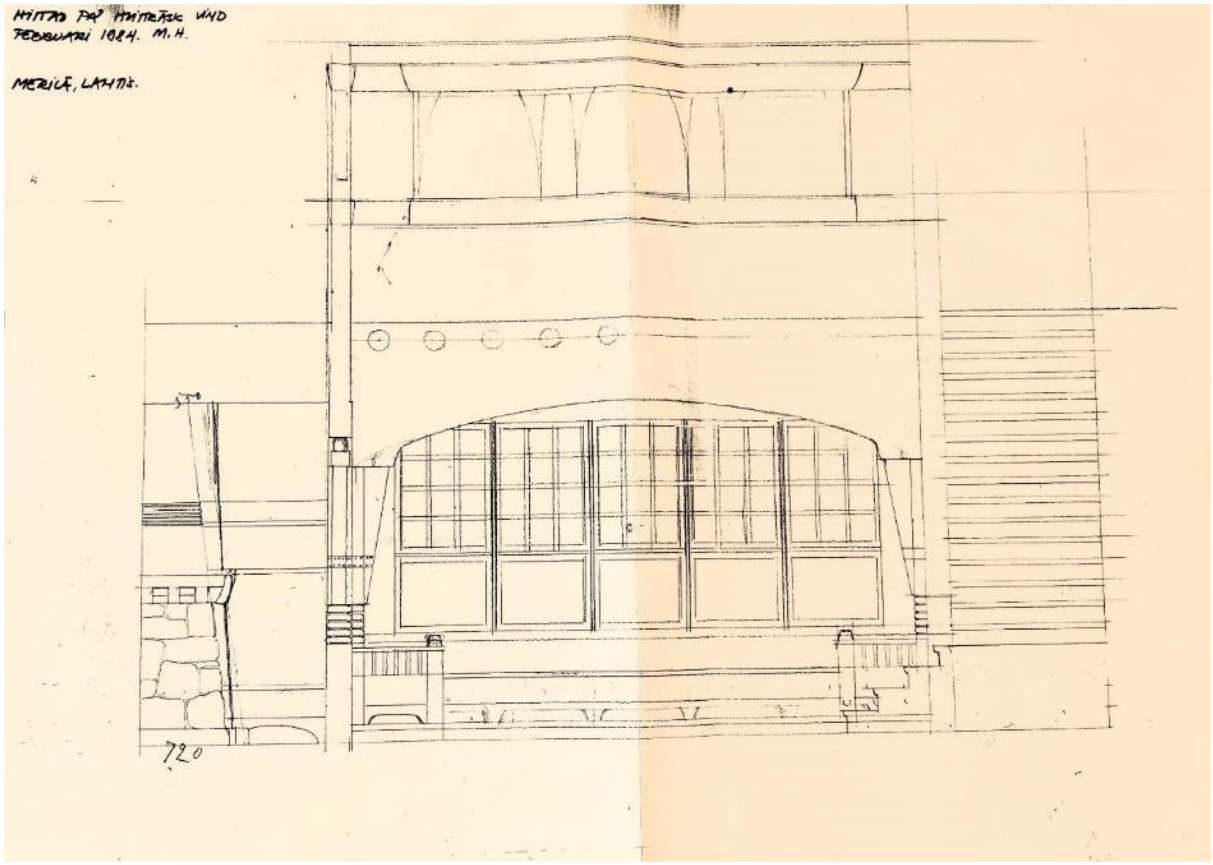

Kuva: Hvitträskin vintiltä 1984 löydetty piirustus salin kiinteästä sohvasta. Arkkitehtuurimuseo.

Rakennuksesta ei ole löydetty oheisia piirustuksia lukuun ottamatta muita piirustuksia. Alkuperäiset piirustukset tuhoutuivat tulipalossa vuonna 1948.[1]

Rakennuksessa voi nähdä monia suomalaisen tyylin piirteitä, joita tuolloin kansallisen kulttuurin ja itsenäisyyspyrkimysten rakennuspuiksi innokkaasti etsittiin. Tällaisia olivat esimerkiksi valtava graniittinen jalusta, paanupäädyt sekä luhti-aitoista aineksia saanut talon levyinen veranta. [4]

Huvilaa kutsuttiin myös nimellä Merilä. Nimi tuli luultavasti apteekkarin tyttäreltä Meriltä, joka avioitui myöhemmin säveltäjä Aarre Merikannon kanssa.[4]



Kuva: Piirros nykyisen Honkapirtin seinällä.

1903–1916 Karvosten aika

Apteekkari Grönmarkin muutettua pois Lahdesta vuonna 1903 tuli Merilän omistajaksi lääketieteen ja kirurgian tohtori '''Juho Jaakko Karvonen''', joka toimi vuosina 1903–1917 Helsingin yliopiston syfilidologian (sukupuolitautiopin) ja ihotautiopin ylimääräisenä professorina.[3] Hän oli arvostettu lääkäri, kansainvälistäkin mainetta nauttinut syfilistutkija ja vakuutuslääketieteen pioneeri, myöhemmin lääkintöhallituksen pääjohtaja ja arkkiatri.[4]



Kuva: Juho Jaakko Karvonen, Arkkitehtuurimuseo / Kirsti Karvosen albumi

Hänen puolisonsa oli hammaslääkäri '''Anna Robina (Robbi) Karvonen'''. [3]

Robbi Karvonen oli ensimmäinen akateemisen hammaslääkäritutkinnon Suomessa suorittanut nainen, jolla oli vastaava tutkinto myös Norjasta. Hän oli alansa uranuurtajia muutoinkin, sillä hammaslääkärit olivat 1800- ja 1900-luvun vaihteessa Suomessa vielä suuri harvinaisuus.[4]

Perhe muutti meren rannalta Vesijärven rannalle, koska vanhin poika Viljo oli allerginen meri-ilmastolle. Tytär Inger Tiililä syntyi Merilässä 1095 toukokuussa, perhe asui siellä jo edellisenä kesänä.[6]

Karvoset omistivat Merilän vuosina 1903–1916. He asuivat siellä kesäkuukaudet. Perheen isä oli töissä Helsingissä, lauantaisinkin, ja matkusti pyhäksi Merilään.[6]

Hiekkarannan laidassa oli sauna, ja huvilan ympärillä oli suuri puutarha, jonka käytävillä oli vesijohdot kastelua varten.[6]

.[1]



Kuva: Pihan puutarhaa. Arkkitehtuurimuseo / Kirsti Karvosen albumi



Kuva: Rakennus puutarhan puolelta. Arkkitehtuurimuseo / Kirsti KArvosen albumi.



Kuva: Kuistin kalustusta. Arkkitehtuurimuseo / Kirsti Karvosen albumi.

Koko talon pituudelta oli veranta, joka koristeltiin juhliksi köynnöksin.[6]

Merilän ensimmäisessä kerroksessa oli suuri kaksikerroksinen pirtti, vanhempien makuuhuone, lastenhuone, vierashuone ja keittiö. Toisessa kerroksessa oli pirtin ympärillä parveke, joka ulkoni aitioksi (gramofonin paikka, musiikki kaikui pirtissä), verstas isän puutöit' varten ja vierashuoneita. Vinttiin veivät rappuset, luukusta mentiin sisään.[6]

Pirtin sisustus: metsän puolella, ikkkunoiden luona oli suuri maalaamaton pirtin pöytä ja ikkunoiden alla kiinteät penkit. Vastakkaisella puolella ikkunan edessäoli ruokapöytä.[6]



Kuva: Näkymä salista toiseen kerrokseen johtavien portaiden suuntaan. Etualalla ruokapöytä. Arkkitehtuurimuseo / Kirsti Karvosen albumi

Keittiössä oli suuri puusaavi lämmintä vettä varten. Alakerran jossain ovessa oli suuri, upea, koristeellinen messinkikahva heloineen.[6]

”Pikku huvila”

Professori Karvonen rakennutti Merilän pihapiiriin niin kutsutun pikkuhuvilan. Se oli tarkoitettu hänen puolisonsa, hammaslääkäri Anna Robina eli Robbi Karvosen vastaanottotilaksi.[4]





Kuvat: "Pikku huvila". Arkkitehtuurimuseo / Kirsti Karvosen albumi.

Kun Karvoset saapuivat kesänviettoon Jalkarantaan, avasi Robbi Karvonen vastaanottonsa lahtelaisille. Potilasjonot olivat usein pitkiä, sillä alan palveluja ei paikkakunnalla juuri ollut. Kiertelevien hammaslääkäreiden tiedetään silloin tällöin vierailleen Lahdessa, mutta hoitoa tarvitsevien oli yleensä matkustettava Helsinkiin apua saadakseen. Robbi Karvonen oli pidetty lääkäri, joka tunnettiin erityisesti sormi-näppäryydestään. Hänen vastaanottonsa toimi kesäkuukausina Merilän pikkuhuvilassa aina vuoteen 1915 asti. [4]



Kuva: Ainola nykyään. Anneli Hellsten.

Pikkuhuvila toimi myöhemmin Gunnar Åhfelt-Arjamon perheen kesäkotina. Åhfelt-Arjamo oli 1900-luvun ensipuoliskolla vaikuttanut legendaarinen liikemies, Lahden Keskinäisen Puhelinyhdistyksen ja Mallasjuoma Oy:n johtaja, joka toimi myös kaupungin- orkesterin viulistina ja lahtelaisen seuraelämän keskipisteenä.[2] Åhfelt-Arjamo antoi huvilalle nimeksi Ainola varhain edesmenneen puolisonsa muistoksi. Hänen viisilapsinen perheensä vietti Jalkarannassa aina koko kesän. Lahden kaupunki kiinnostui Ainolasta Åhfelt-Arjamon kuoltua 1964. Tontti haluttiin pakkolunastaa vedenottamolle. Kaupunki osti huvilan vuonna 1968 ja rakensi rannalle pumppaamon. Huvilarakennus oli sen jälkeen vuokralla yhdistyksillä. 2010-luvun taitteessa vuokralaiset irtisanottiin, kun Lahti Aqua päätti ottaa Ainolan omaan käyttöönsä.[4]

Piharakennus

Hiekkarannan laidassa oli jo Karvosten aikaan sauna, joka oli Inger Tiinilän, Jaakko Karvosen tyttären, mukaan myös ehkä Eliel Saarisen suunnittelema.

Tontin länsireunalla vielä nykyisinkin oleva piharakennus näkyy vuoden 1946 ilmakuvassa, mutta varmuudella ei voi sanoa, onko kyseessä edellä mainittu saunarakennus. Nykyisessä rakennuksessa on kaksi huonetta. Hanna Partanen asui rakennuksessa palon jälkeen ennen uutta rakennusta.



Kuvat: Nykyinen piharakennus. Anneli Hellsten.

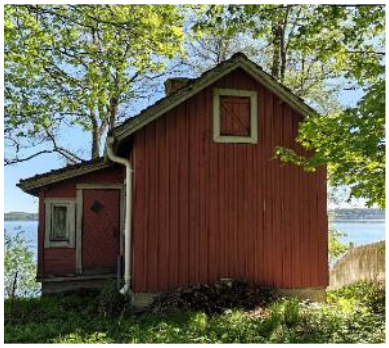





Leikkimökki

Rakennuksen pihapiirissä oli myös pieni leikkimökki, jonka alkuperäiseksi suunnittelijaksi on epäilty Eliel Saarista, mutta selvyyttä siihen ei ole saatu. Rakennuksessa on kyllä selviä jugendajan piirteitä portaiden pilareiden muotoilussa sekä ikkunoiden vuorilaudoituksissa.







Kuvat: Suomen Arkkitehtuurimuseo / Kirsti Karvosen albumi.

Sisällä mökissä on samatyyppisiä valkoisia pikkutuoleja kuin rakennuksen salissa.

Leikkimökki oli paikallaan vielä 2015 rakennuksen siirtyessä nykyiselle omistajalle, mutta sittemmin se on tontilta purettu.

Uimakoppi

Uimakoppi oli sijoitettu alun perin laiturin päähän, josta se myöhemmin siirrettiin rannalle.

Uimakoppi oli vaalea ja siinä oli piikki katolla.

Uimakoppi oli paikallaan vielä Joel Mitikan ostaessa kiinteistön. Huonokuntoisena se kuitenkin purettiin ja tilalle rakennettiin huvimaja.



Kuva: Vanha Uimakoppi. Arkkitehtuurimuseo. Kirsti Karvosen albumi.



Kuva: Nykyinen huvimaja. Anneli Hellsten.

1916–1925 Omistajana Arvid Selin

Vuosina 1916–1925 huvilan omisti eversti '''Arvid Selin''', jonka omistuksessa oli myös lähellä oleva Tapanilan maatila. Selin käytti Merilää vain kesähuvilana. Hän joutui luopumaan siitä tiettävästi taloudellisten vaikeuksien vuoksi. [3]





Kuvat: Arkkitehtuurimuseo / Karin Selin



Kuvat: Näkymiä salista. Arkkitehtuurimuseo / Karin Selin.



Salissa oli topatut seinänvieruspenkit. Sohvassa oli irralliset tyynyt ja selkänoja puuta. Päälliset olivat alun perin vihertävät. Sohvan päädyissä oli pylväät. Molemmilla päätyseinillä sohvan yläpuolella oli kirjahyllyt j sohvan edessä pöytä. Keskilattialla oli suurempi pöytä.[7]

1925–1948 Merilästä Honkapirtti, omistajana Emil Ernst Niemi

Lahdessa toiminut yksityislääkäri, lääket.lis. Emil Ernst Niemi osti Merilän pakkohuutokaupassa edullisesti toukokuussa 1925. Niemi ja hänen perheensä eivät pitäneet huvilaa lainkaan omassa käytössään, vaan siitä tehtiin lepokoti.[3] Rakennus alkoi toimia täysihoitolana heti vuodesta 1926 lähtien.[8] Lepokodin hoitajaksi tuli rouva Helga Niemen sisar, sairaanhoitaja Hanna Partanen. Tässä vaiheessa taloa alettiin kutsua tontin mukaan nimellä Honkapirtti. Tontin suuruus oli silloin noin 2 ha.[3] Alue muodostui kolmesta tontista, Tuomilahdesta, Santarannasta ja Honkapirtistä.[8] Vuoden 1933 alueliitoksesta lähtien Honkapirtin kiinteistö on kuulunut Lahden kaupunkiin.[3]

Hanna Partanen oli kotoisin Pielavedeltä. Hän suoritti sairaanhoitajakurssin Helsingin yleisessä sairaalassa Sofie Mannerheimin johdolla 1900-luvun alussa ja toimi sairaanhoitajana sekä ylihoitajana eri hoitolaitoksissa vuoteen 1918 saakka. Sen jälkeen hän oleskeli Saksassa vuosina 1919–1923. Hän oli osan ajasta Punaisen Ristin sairaanhoitajana Hampurissa ja asui osan ajasta Heidelbergissä. Vuosina 1923–1924 Hanna Partanen omisti Espoon Kauklahdessa maalaistalon ja piti siellä täysihoitolaa.[3]

Heti vuonna 1925 Honkapirtissä suoritettiin huomattavia muutostöitä. Suuria huoneita jaettiin kahtia, korkean huonetilan kohdalle rakennettiin uusi välipohja, sen yläpuolelle muodostuneeseen ullakkokerrokseen tehtiin kuusi uutta huonetta ja kumpaankin kattolappeeseen lisättiin harjakattoiset ikkunaulokkeet.[3] Huoneet olivat pieniä ”koppihuoneita”, joihin juuri ja juuri mahtui vuode.[7] Lisäksi avokuistista tehtiin suljettu lasiveranda.[3] Rakennus tehtiin myös talviasuttavaksi. Kolmannen kerroksen käyttö tosin kiellettiin myöhemmin.[8]

Honkapirtin asu vuonna 1947: seinät vaalean kellertävät, ikkunoiden puitteet valkoiset, kuisti ja porraskaiteet sekä pääty tumman ruskeat. Katto pärekatto, käsitelty jollain suoja-aineella. Rakennuksen punahongat tuotu Pohjois-Karjalasta.[8]



Kuva: Talvinäkymä järvelle päin. Kattolappeelle keskelle on lisätty ikkunaerkkeri. Arkkitehtuurimuseo.



Kuva: Pihan puolen julkisivu. Myös tämän puolen lappeella on uusi ikkunaerkkeri. Arkkitehtuurimuseo.

1930-luvun lopulla taloon saatiin keskuslämmitys. Sotavuosina kellarikerrokseen sisustettiin pommisuoja. Rakennus soveltui varsinkin alkuvuosina heikkojen lämpöeristysten vuoksi huonosti talvikäyttöön. Sen vuoksi lepokodin toiminta tapahtui pääasiallisesti kesä-elokuussa. Joskus kausi jatkui syyskuun puolelle, säistä riippuen. Enimmillään asiakkaita oli siellä samanaikaisesti 40. Kesäkauden ulkopuolella Honkapirtissä oli asiakkaita lähinnä vain hiihtolomien aikana sekä joskus ulkolaisia kilpailijoita Salpausselän kisojen aikana.[3] Se toimi mm. vuonna 1938 Norjan maajoukkueen majoitustilana. [8]

Honkapirtin lepokotia nimitettiin toisinaan myös yksityissairaalaksi. Lääket. lis. Niemi lähetti sinne nimittäin potilaitaan lepäämään ja toipumaan. Suurin osa asiakkaista oli naisia, jotka potivat hermostollisia oireita. Siellä oli myös keuhkosairauksia potevia, sillä seudun ilmanalaa pidettiin hengityksen kannalta suotuisana. Potilaiden joukossa oli myös joitakin tuberkuloositoipilaita ja tuberkuloosia sairastava runoilija Kaarlo Sarkia oli Honkapirtissä lepäämässä kevättalvella 1940. Useimmat lepokodin asiakkaista olivat kotoisin Lahdesta ja sen ympäristöstä. Joitakin asiakkaita tuli sinne myös Helsingissä toimivien lääkärien lähettäminä, mm. hinkuyskää sairastavia lapsia lastenlääkäri Paavo Heiniön suosittelemana. Asiakkaat viipyivät lepokodissa tavallisesti yhdestä viikosta kahteen kuukauteen. Moni vietti siellä kesäänsä vuodesta toiseen. [3]



LAHTI.

Honkapirtin lepokoti (postios. Lahti, puh. 761) Vesijärven hiekkarannalla, suuressa mäntymetsää kasvavassa luonnonpuistossa. Lahden asemalta n. 5 km, linja-autolla torilta 8 min. Avoinna koko vuoden. 21 huonetta, 50 vuodetta. Täysihoito 35/50:— vrk. Sähkövalo, seurusteluhuone, kirjasto, radio, kylpyhuone, WC, sauna. Hiekkapohjainen uimaranta. Ongintaa. Omistaja sairaanhoitajatar Hanna Partanen.

Kuva: Ilmoitus Suomen Matkailijayhdistyksen julkaisussa "Täysihoitoloita, lepokoteja, kylpylaitoksia", vuodelta 1938.

Lääket. lis. Niemi kävi Honkapirtissä keskimäärin kerran viikossa, mutta varsinaisia vastaanottoja hän ei siellä pitänyt. Hermostollisia häiriöitä sairastavat saivat hoitona ainakin bromivalmisteita. Hanna Partanen antoi asiakkaille suolakylpyjä, savikääreitä ja hierontaa. Ruoka oli ravitsevaa, mutta mitään dieettihoitoja ei annettu. Lääket. lis. Niemi, joka valittiin Lahden kaupunginlääkäriksi vuonna 1931, kuoli syyskuussa 1934 ja sen jälkeen Honkapirtti oli pelkästään lepokotina. Talo jäi Niemen perikunnan omistukseen ja kiinteistö siirtyi Hanna Partasen nimiin vasta vuonna 1948 tulipalon tuhottua rakennuksen. Talvisodan aikana Honkapirtti oli ehdolla sotasairaalan osastoksi, mutta suunnitelmasta luovuttiin.[3]

Hanna Partasen aikana alakerran sydänselustaiset valkoiseksi maalatut tuolit siirrettiin yläkertaan, ne olivat painavat ja epämukavat. Alakertaan Hanna Partanen hankki uudet pinnaselustaiset tuolit. [7]

Alakerran kaksi päätyhuonetta olivat hyvin suuria, kummassakin oli kaakeliuunit. Muissakin huoneissa oli kaakeliuuneja. Kuitenkin uusi keskuslämmitys oli tarpeen: suuren pirtin takkasyvennyksessä lämpökeskus.[7]

Takkasyvennyksen seinä: kauris, siperian susi ja haukka, olivat neiti Partasen hankkimia. Honkaseinän koristepulikat olivat vaikeasti puhdistettavia. Samaa pulikka-aihetta oli verannan kaiteessa. Takan edessä istuvat miehet oikealla Lahti -lehden toimitussihteeri Salovuori, vasemmalla Lassila-Tikanoja.[7]



Kuva: Börje Sandberg ja H. J. Viherjuuri. Lahti ja sen ympäristö 1935. Arkkitehtuurimuseo.

Rakennuksen ympäröivä maasto oli rannan puolelta hiekkaista, ylempänä oli sekametsää, multava maasto. Rannan puolelle oli istutettu kukkapenkki, ruusuja yms. Talon takana oli puutarha ja kenttä, mahdollisesti tenniskenttä. Pihalle oli istutettu sembramäntyjä, lehtikuusia ja sypressejä. Piharakennuksina oli sauna, joka oli myöhemmin kanala, ulkohuone paloi. [7] Alkuperäinen leikkimökki säästyi palolta.[8]

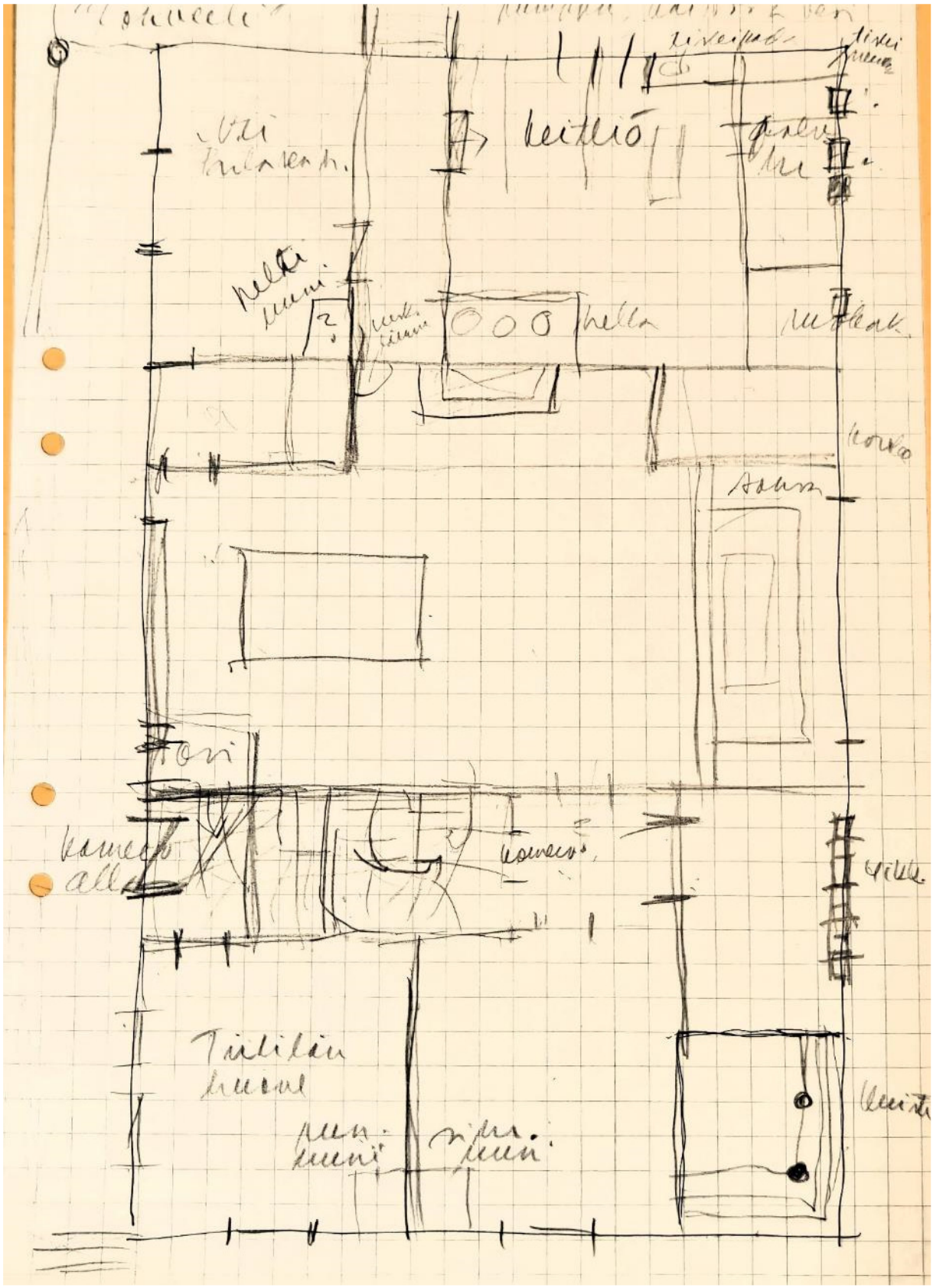

Kuva: Marja Partasen haastattelun mukaan piirretty 1.kerroksen pohjapiirros. Arkkitehtuurimuseo.

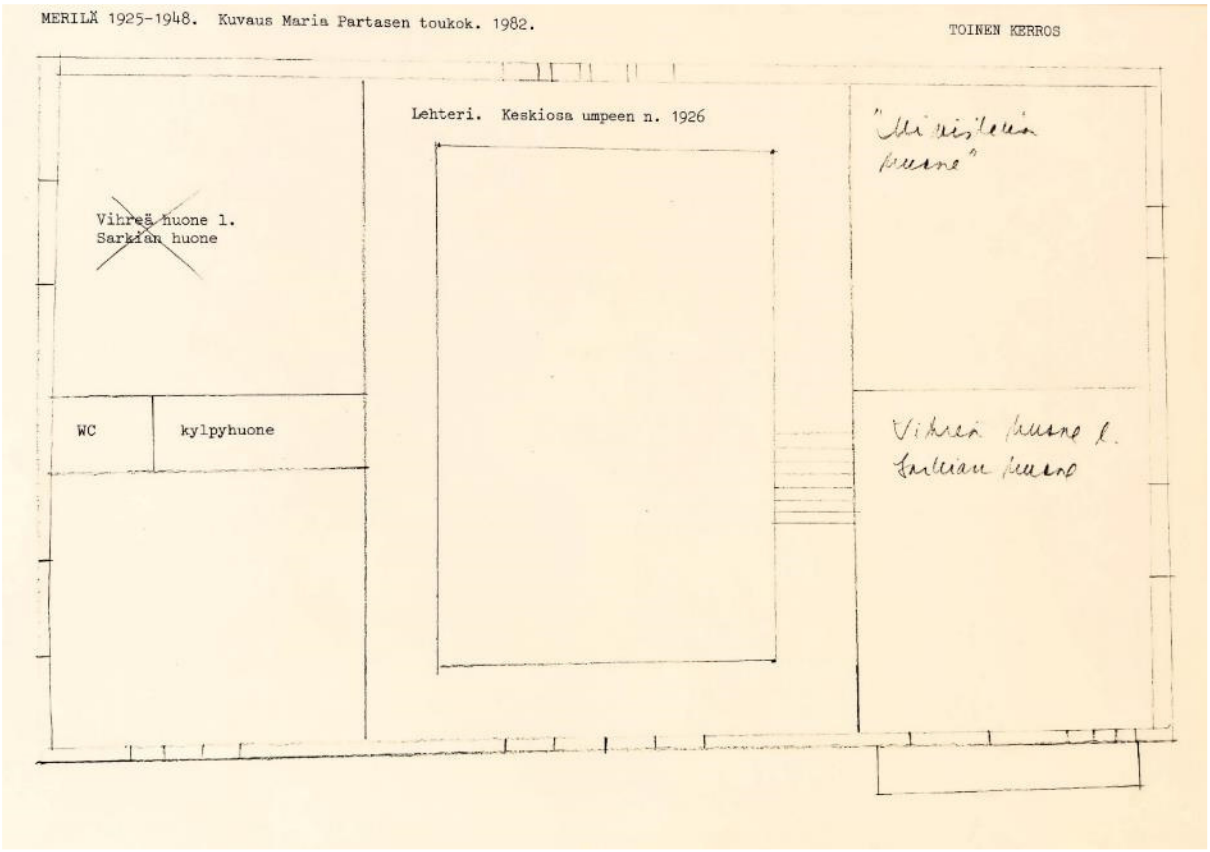

Kuvat: 2.kerros sekä vinttikerros Marja Partasen mukaan. Arkkitehtuurimuseo.

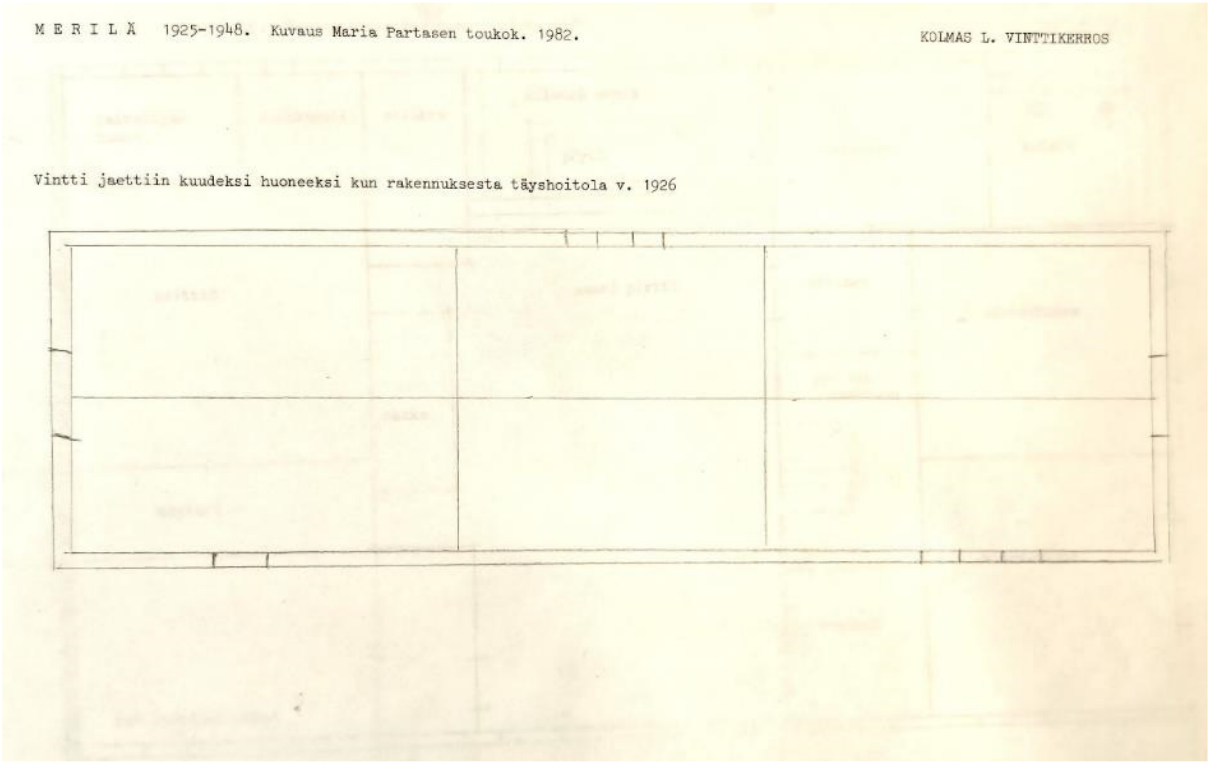

1948 Tulipalo

Honkapirtissä oli syttyä tulipalo yksitoista kertaa. [7]

Honkapirtin rakennus syttyi aamupäivällä myrskyisenä päivänä 24.4.1948. Voimakas tuuli oli edellisenä päivänä lennättänyt pois kipinäsuojan piipun päältä ja palo lienee saanut alkunsa kipinästä piipun juurelta [3] rannan puolelta katsottuna vasemman päädyn luota.[8] Rakennus tuhoutui täysin kivijalkaa lukuun ottamatta[3] kahdessa tunnissa. [7] Myrskyäviä palavien puiden latvoja lensi kilometrien päähän palopaikalta. Palokunnalla oli vaikeuksia, rannan vesi oli myrskyn sotkemaa. Paikalle tuli seitsemän palokuntaa. [7]

Rakennuksesta jäi jäljelle kivijalka, sisällä tiiliholveja, joista osa myöhemmin rakennettu.



Lepokoti Honkapirtti Jalkarannassa paloi eilen perustuksiaan myöten.

Samalla tuhoutui ulkorakennus ja irtaimistoa.

VAHINGOT NOUSEVAT 5 MILJ. MARKKAAN.

Eilen klo 11.39 hälytettiin Lahden vakinainen palokunta Jalkarantaan, missä tuli oli päässyt irti sairaanhoitajatar Hanna Partasen omistamassa Honkapirtin lepokodissa ja täysihoitolassa. Palokunnan päästyä palopaikalle todettiin tulen kuitenkin saaneen jo niin suuren vallan, ettei sitä muutamien miesten voimalla olisi pystytty tukahduttamaan. Niinpä kello 11.45 toimitettiin yleishälytys, millä kaupungin tehdaspalokunnat hälytettiin sammutustoimiin.

Edustajamme saapuessa palopaikalle miltei samanaikaisesti ensimmäisten paloautojen kanssa roihusivat liekit jo rakennuksen joka puolella ja samanaikaisesti oli tuli päässyt leviämään viereiseen ulkohuone- ja vajarakennukseen, joka oli kooltaan noin 6×5 m.

Päärakennuksen keittiön hellassa oli tulipalon syttymisaikaan poltettu roskia ja hyvin todennäköistä on, että tuli sai alkunsa pärekatolle lentäneestä kipinästä. Tulen irtipääsyn huomasi ensimmäiseksi talon itäisessä siivessä ollut tamperelainen kesävieras, nti Elli Alanen, joka totesi ullakon täytteiden olevan tulessa. Hän ilmoitti asiasta viipymättä parille palvelustytölle, jotka vesisangoin yrittivät sammuttaa tulen siinä kuitenkaan onnistumatta. Samassa hetkessä tuli nimittäin levisi myös järvenpuoleiseen eli pohjoispäähän ja kuivaa pärekattoa myöten länteen siipeen.

Tulipalon aikana vallitsi voimakas, puuskittainen pohjoismyrsky, joka uhkasi muodostua hyvin kohtalokkaaksi. Myrskypyörteiden mukana lensi palavasta rakennuksesta nimittäin läheiseen metsään ja viereisiin huviloihin suuria kipinäpilviä, ja pariin otteeseen räiskähtelevät kipinät sytyttivätkin viereisen huvilan pärekaton palamaan. Lähirakennukset niinkuin metsäkin onnistuttiin kuitenkin varjelemaan tulen tuholta.

Vakinaisen palokunnan lisäksi saapuivat tulipalopaikalle Lahden VPK sekä Lahti Oy:n, Pallaksen, Tornatorin, Lahden Rautateollisuuden, Kilpiäisen ja Fennia-Fanerin tehdaspalokunnat, joilla oli käytettävissään 11 moottoriruiskua. Vettä oli riittämiin saatavissa, sillä Honkapirtti sijaitsi vain parinkymmenen metrin päässä Vesijärven rannasta, mutta voimakas myrsky vaikeutti veden saantia melkoisesti. Kova aaltoilu nimittäin sekoitti matalan rantaveden ja ruiskujen jäähdytyskierto tukkeutui tuon tuostakin.

Vajaan puolentoista tunnin ajassa oli päärakennus irtaimistoineen tuhoutunut perustuksiaan myöten. Myöskään ulkorakennusta ei pystytty pelastamaan.

Palanut Honkapirtti oli hirsistä rakennettu, vuoraamaton ja osaksi kolmikerroksinen. Alakerroksessa oli kaikkiaan kuusi asuttavaa huonetta, toisessa kerroksessa samoin kuusi ja ullakkokerroksessa puolenkymmentä kesäasunnoksi kelpaavaa huonetta. Nämä kaikki oli jo vuokrattu ensi kesän ajaksi. Rakennuksen tilavuus oli kaikkiaan noin 1.500 kuutiometriä. Vaikka rakennus olikin jo verraten vanha, oli se kuitenkin hyväkuntoinen. Palaneen päärakennuksen osalta noussevat vahingot noin 3 milj. mk:aan ja huomioonottaen tuhoutuneen irtaimiston ja laudoista tehdyn ulkorakennuksen, jossa mm. kymmenkunta kanaa menetti henkensä, palovahingot kokonaisuudessaan lähentelevät 5 milj. mk:aa. Tuhoutunut omaisuus oli vakuutettu ainoastaan noin 1 milj. mk:sta.

Täysihoitolassa oleskeli tällä hetkellä kaksi vierasta sekä lisäksi seitsemän talon omaan palveluskuntaan kuuluvaa henkilöä. Myös heidän omaisuutensa miltei kokonaisuudessaan jäi tulen saaliiksi. Mainittakoon, että talon ollessa jo kokonaan liekkien vallassa, palomiehet vielä kantoivat eräästä alakerroksen huoneesta turvaan vanhahkon naishenkilön, joka omin avuin ei olisi enää pystynyt poistumaan palavasta rakennuksesta.

Jälkisammutus palopaikalla jatkui myöhäiseen iltaan saakka.

Kuva 5 Lehtileike 25.4.1948. Arkkitehtuurimuseo.

Kiinteistö siirtyi Hanna Partasen nimiin 1948 tulipalon tuhottua rakennuksen.

Arkkitehti Eliel Saarinen, alkuvuodet

arkkitehti, professori



Aarne Pietinen. Uuden Suomen kuva-arkisto.

Eliel Saarinen syntyi 1873 Rantasalmella. Oppikoulun hän aloitti Viipurissa ja jatkoi sitä Tampereen suomenkielisessä reaalilyseossa. Hän suoritti 1893–1897 Helsingin Polyteknillisen opiston nelivuotisen kurssin ja valmistui arkkitehdiksi. Ensimmäisen avioliiton päätyttyä eroon Saarinen avioitui 1904 kuvanveistäjä Louise (Loja) Geselliuksen kanssa, joka oli yhtiökumppani Herman Geselliuksen sisar. Perheeseen syntyi tytär Pipsan ja poika Eero. Loja Saarinen teki jo Suomessa yhteistyötä miehensä kanssa, ja Amerikan-vuosina koko perhe toimi yhdessä eri alojen suunnittelijoina ja opettajina.[9]

Suuren osan arkkitehdinurastaan Eliel Saarinen toimi yhdessä muiden kanssa, eikä hänen henkilökohtaista osuuttaan ole mahdollista erottaa yhteisistä töistä kuin poikkeustapauksissa. Polyteknisen opiston kurssitoverit Herman Gesellius, Armas Lindgren ja Eliel Saarinen perustivat yhteisen toimiston opintojensa viime vaiheessa vuoden 1896 lopulla. Toimisto Gesellius, Lindgren, Saarinen lopetti toimintansa virallisesti 1905. Sen jälkeen Saarisella oli parin vuoden ajan yhteinen toimisto Herman Geselliuksen kanssa samalla kun kummallakin oli myös omia toimeksiantoja. Vuodesta 1907 vuoteen 1923 Saarisella oli oma toimisto Kirkkonummen Hvitträskissä. Yhdysvalloissa Saarisella oli vuodesta 1937 yhteinen toimisto poikansa Eero Saarisen kanssa. Siinä oli 1939–1947 mukana myös vävy Robert Swanson.[9]

Gesellius, Lindgren, Saarinen -toimiston ura oli voitokas jo varhain 1900-luvun alussa. Ajan kirjoituksissa korostettiin toistuvasti sitä, että nimenomaan aivan nuoret arkkitehdit vastasivat arkkitehtuurin suunnan muutoksesta Suomessa: heidän töissään näkyivät uusimman ulkomaisen arkkitehtuurin, modernin tyylin ja *art nouveaun* piirteet yhtyneenä kansalliseksi tulkittavaan muodonantoon. Gesellius, Lindgren ja Saarinen eivät olleet yksin kehityksen kärjessä. Muitakin uudistushaluisia arkkitehteja valmistui Polyteknisestä opistosta 1890-luvun loppuvuosina, mutta Geselliuksen, Lindgrenin ja Saarisen toiminta oli näkyvintä erityisesti eräiden arkkitehtuurikilpailuissa saavutettujen voittojen ansiosta. Ja näistä kolmesta jo aikalaiset nostivat ensimmäiseksi Saarisen ja hänen tyylinsä.[9]

Ensimmäinen voitto oli 1897 kauppias Julius Tallbergin Katajanokalle rakennuttaman asuinkerrostalon suunnittelukilpailussa. Mahdollisesti juuri tämä tehtävä innosti kolme opiskelijaa yhteistyöhön samalla kun voiton tuoma suunnittelutehtävä sitoi heidät yhteen jatkossakin. Voitto oli ansiokas, sillä Geselliuksen, Lindgrenin ja Saarisen ehdotukset saivat sekä ensimmäisen että toisen palkinnon kilpailuun kaikkiaan jätetyistä 26 ehdotuksesta. Tämän tehtävän yhteydessä Saarinen tutustui myös Julius Tallbergiin, jolla tuli sittemmin olemaan tärkeä osa Saarisen kaupunkisuunnitelmien tukijana. [9]

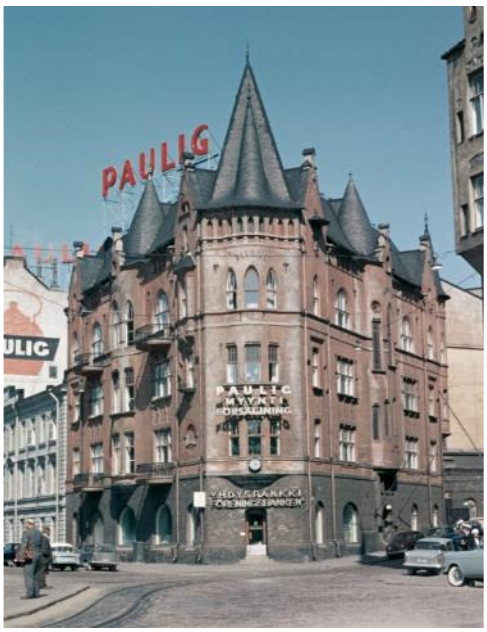

Kuva: Helsingin kaupunginmuseo / Constantin Grünber

Seuraavat vuodet täyttyivät suurista toimeksiannoista ja kilpailuvoitoista. Useat Helsinkiin suunnitellut asuinkerrostalot vakiinnuttivat Suomeen uuden modernin tyylin, jota on sittemmin totuttu kutsumaan jugendiksi. Sen lähtökohdat olivat ulkomaiset, varsinkin englantilaiset, mutta eri arkkitehtien töinä se sai vähitellen selvän kansallisen leiman. Vakuutusyhtiö Pohjolan talo graniitti- ja vuolukivijulkisivuineen ja ihmeellisine julkisivuveistoksineen oli jonkin aikaa Helsingin puhutuin rakennus.[3]

Toimisto sai suunnitella myös useita merkittäviä huviloita ja yhdenperheen taloja. Pietarilaisen tehtailija Max Neuschellerin rakennuttama Suur-Merijoen kesäkartanon päärakennus (1903) oli näistä tunnetuin. Se oli Suomessa harvinainen kokonais-taideteos sen takia, että kiinteä ja irtain sisustus suunniteltiin ja valmistettiin yhtä aikaa rakennuksen kanssa arkkitehtien ja monien taiteilijoiden yhteistyönä. [3]



Kuva: Signe Brander. Suur-Merijoen kartano vuonna 1912.



Kuva: Museovirasto. Topias Leikas.

Kirkkonummelle 1901–1903 rakennettu Hvitträsk puolestaan sisälsi aluksi toimiston, arkkitehtien kodit ja yhteisen ateljeen. Saarinen asui ja työskenteli siellä kaikkein kauimmin, ja siksi museona ja matkailukohteena nykyään toimiva Hvitträsk liitetäänkin ensisijaisesti hänen muistoonsa.[9]

Suomen paviljongin suunnittelu Pariisin vuoden 1900 maailmannäyttelyyn oli nuoren toimiston suurin menestys, joka vahvisti suunnittelijoiden aseman kotimaassa. [9]

Monet vuosisadan vaihteen arkkitehtuurin ulkomaiset asiantuntijat pitävät Helsingin rautatieasemaa Saarisen päätyönä ja samalla yhtenä kauden arkkitehtuurin keskeisistä teoksista. Saarinen voitti yksin tekemällään ehdotuksella asematalon suunnittelukilpailun 1904. Ehdotus oli monumentaalinen mutta historiallisine yksityiskohtineen kansallisromanttinen. Arvostelijoiden mielestä se ei kuitenkaan ilmentänyt rakennuksen tehtävää. Lopullinen asematalosuunnitelma oli tässä suhteessa korjattu: historiallisen arkkitehtuurin aiheista oli luovuttu lähes kokonaan ja ne oli korvattu kauden itävaltalaisesta ja saksalaisesta modernismista muistuttavilla aiheilla. Materiaalien käsittelyyn ja yksityiskohtien tarkkaan muotoiluun oli paneuduttu tavalla, joka oli aina ominaista Saarisen töille. [9]

Saarinen sai 1908 ensimmäisen palkinnon eduskuntatalon suunnittelukilpailussa. Aikalaiset pitivät sitä Saarisen parhaana työnä varsinkin ulkoarkkitehtuurin osalta. Suunnitelma jäi kuitenkin paperille, sillä hallitsija ei antanut lupaa talon rakentamiseen. [9]

UUSI PÄÄRAKENNUS, UUSI HONKAPIRTTI, LEPOLAKOTI

1948–1966 Hanna Partasen aika

Palon jälkeen kiinteistö siirtyi Niemen perikunnalta lepokotia jo vuosia pitäneelle Hanna Partaselle.

Palaneen rakennuksen paikalle valmistui vuonna 1950 uusi Honkapirtti, rapattu omakotitalo. Se vuokrattiin Lahden kaupungille heti vuonna 1950 Tapanilan kunnalliskodin haaraosastoksi. Kun kaupunki vuonna 1952 osti Pajurannan huvilan, siirrettiin kunnalliskodin asukkaat vuoden lopulla Honkapirtistä Pajurantaan. Vuodesta 1953 alkaen Honkapirtti toimi jälleen lepokotina entiseen tapaan. Nyt asiakkaita oli kuitenkin vain 12–14 samanaikaisesti, paitsi keväällä hiihtolomien aikana joskus noin 20. [3]

Rakennuksen suunnitteli arkkitehti Arvi Lepikko

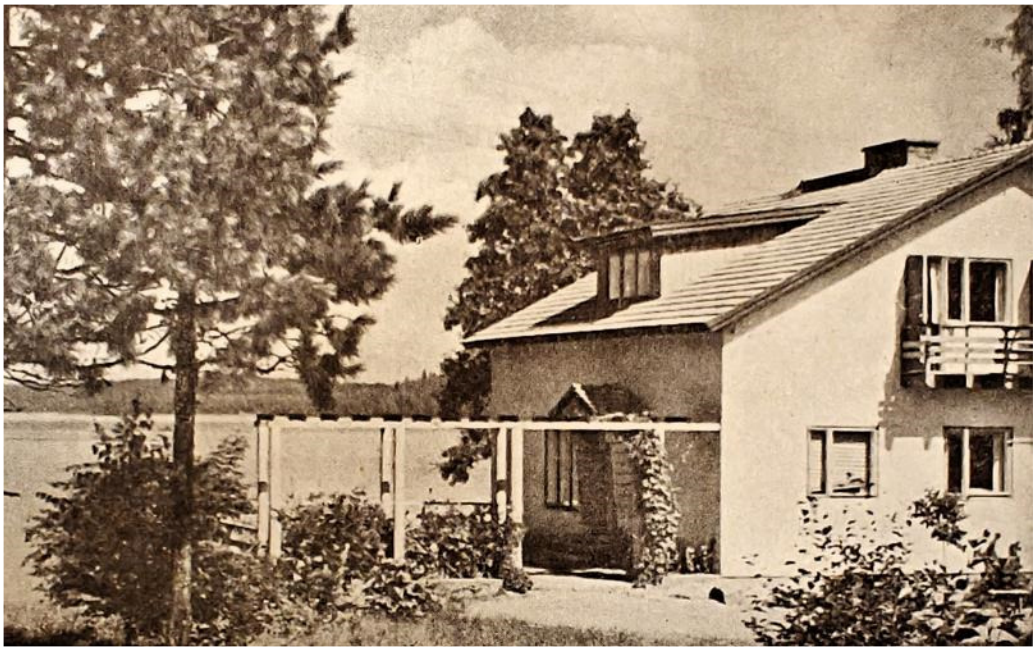

Kuvat: Arkkitehtuurimuseo / Postikortit Lepola-kodista



Rakennuslupapiirustukset Lahden rakennusvalvontaviraston arkistosta vuodelta 1948.

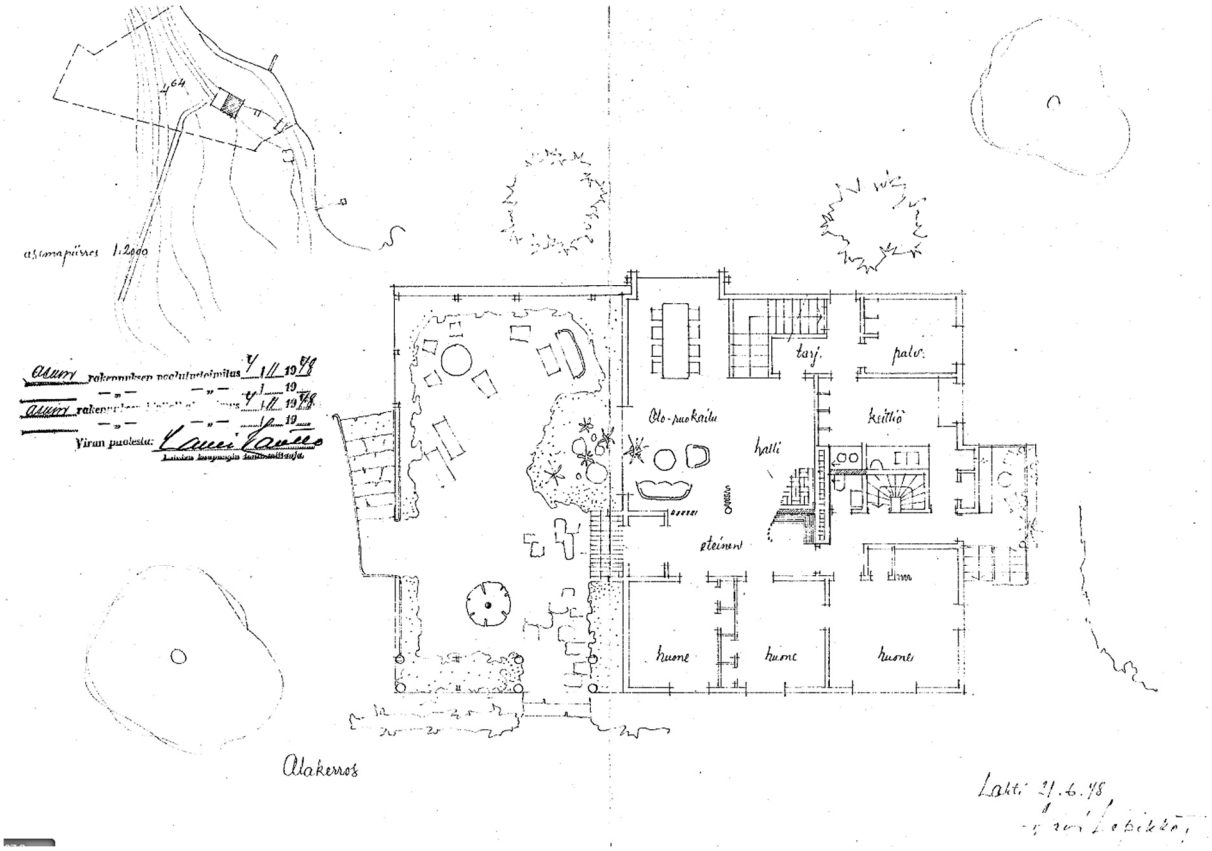

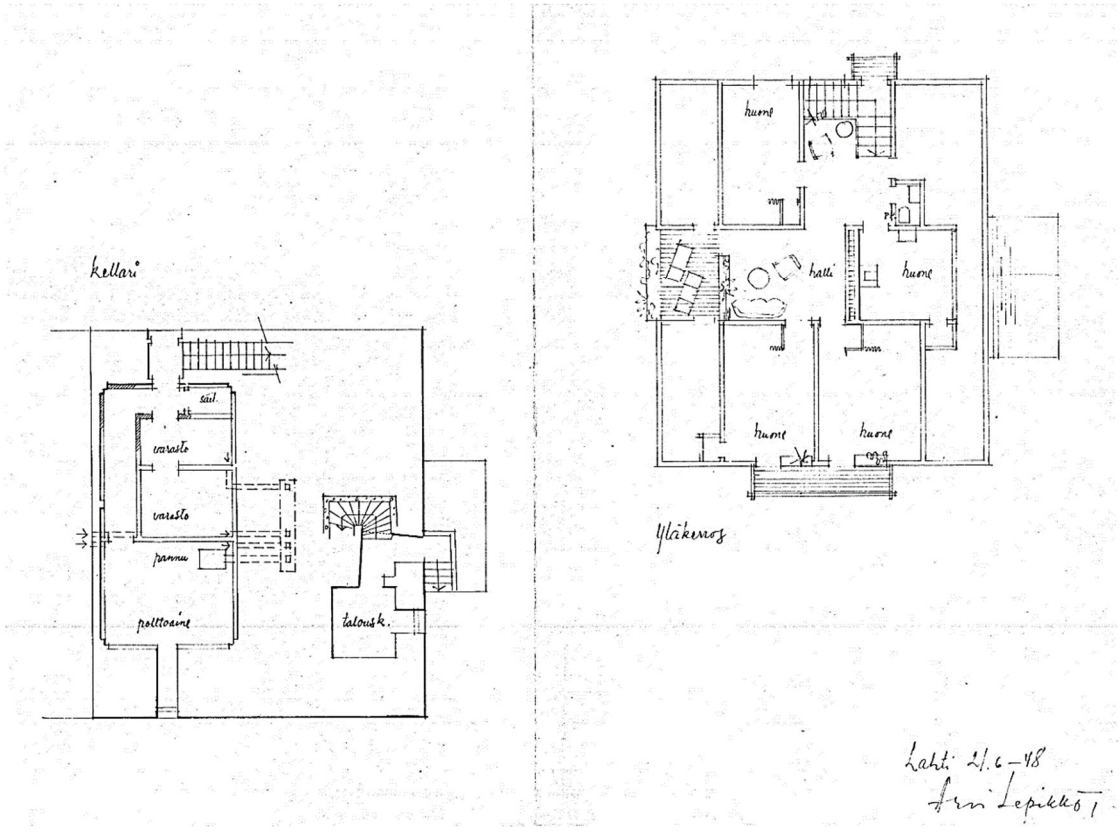

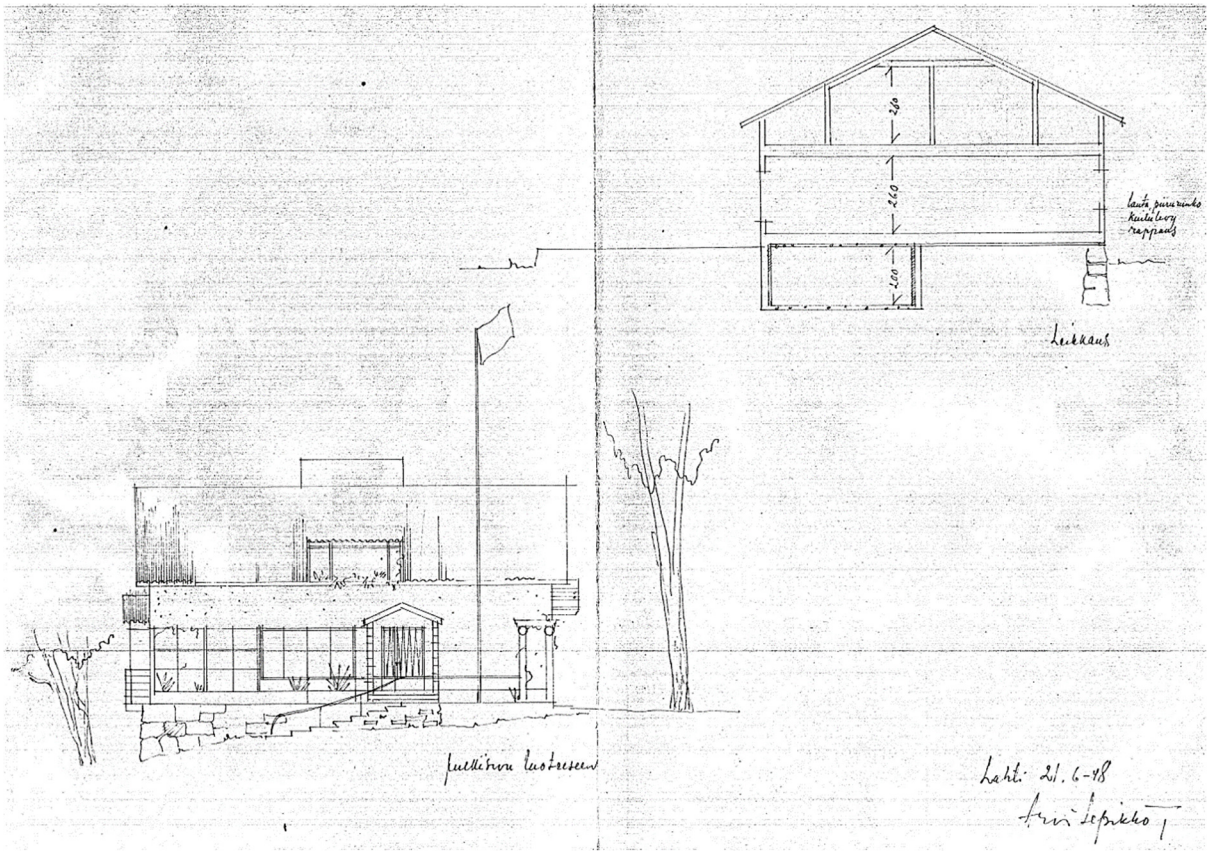
Leikkaus
Julkisivu kadulle
Lahti 21. 6-48

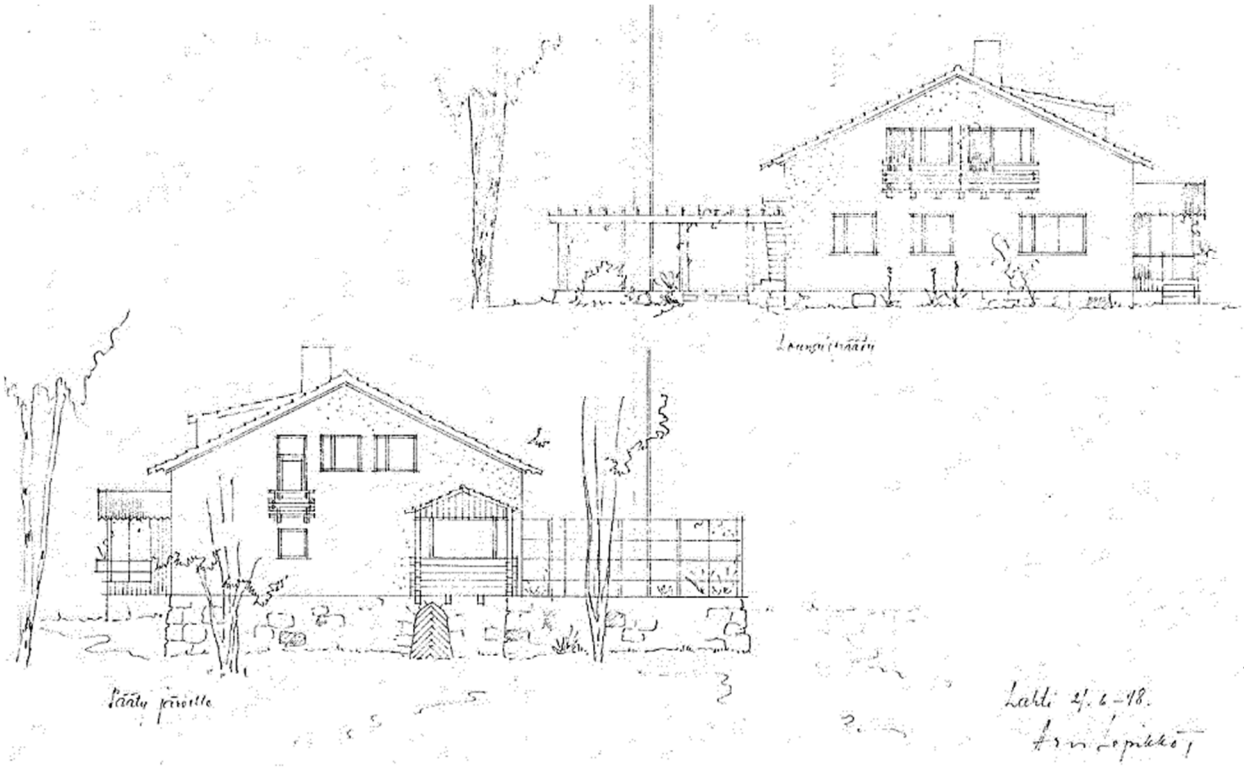
Pääty pihalle
Lahti 4. 6-48.

Arkkitehti Arvi Lepikko

Arvi Lepikkö syntyi Tampereella 1912 ja kuoli Lahdessa 1965. Hän valmistui arkkitehdiksi 1941 ja toimi sen jälkeen mm. SOK:n piirustuskonttorissa Helsingissä ja joissakin yksityisissä toimistoissa suunnittelijana. Lahteen hän tuli sodan jälkeen ja työskenteli Asko Oy:n rakennusosastolla 1945–1947 ja sen jälkeen vuoteen 1952 Lahden kaupungin talonsuunnitteluosastolla. Vuodesta 1954 hänellä oli oma arkkitehtitoimisto. [11]

Lahden museon tiedossa olevia muita Arvi Lepikön suunnittelemia rakennuksia Lahdessa: [11]

- Upon asuintalot Pajukatu 1–19, suunniteltu vuonna 1946
- Upon valimon laajennus 1947,
- Omakotitalo Joutjoentie 2, talo oli Lepikön perheen koti ja Arvi Lepikön arkkitehtitoimisto.
- Torikäymälä 1951. Käymälän tiloissa toimi ravintola Metro 1990-luvun alusta vuoteen 2013, jolloin rakennus purettiin toriparkin tieltä.
- Asuin- ja liikerakennus Vuorikatu 3, 1952
- Postivirkamiesliiton rakennuttama asuintalo Rajakatu 4, 1 956
- Asuinkerrostalo Lahdenkatu 1 8, 1 956
- Asuin- ja liikerakennus Hämeenkatu 3, valmistunut 19S8
- Paritalo Mustankalliontie 36–38. 1960 (?)
- Rinkelikatu 6 ja 8

1966–1981 Omistajaksi Hanna Partasen tytär Marja Partanen

Tammikuussa 1942 Honkapirtin naapurissa asuvan entisen sairaanhoitajan, neiti Agda Branderin hoitoon tuli Helsingistä sotalapsena Paula Marja Palmroos -niminen tyttö, joka oli syntynyt 30.4.1941. Hanna Partanen kiintyi tyttöön pian ja adoptoi hänet elokuussa 1942 vanhempien suostumuksella.[3]

Hanna Partasen kuoltua Marja Partanen peri Honkapirtin ja jatkoi lepokodin toimintaa vuoteen 1980 asti.

Viereinen tonttikartta on Marja Partasen lähettämä, (vastaanottaja tuntematon). Tonttikartan lähetteessä Marja Partanen kirjoittaa:

”Ohessa tonttikartta, josta ilmenee Honkapirtin kivijalan suuruus, omien laskujeni mukaan sain entisen rakennuksen pinta-alaksi 19x13, 5 m.”

Tässä tonttikartassa tonttien välinen raja lävistää vanhan kivijalan jakaen sen osittain myös viereiselle tontille.

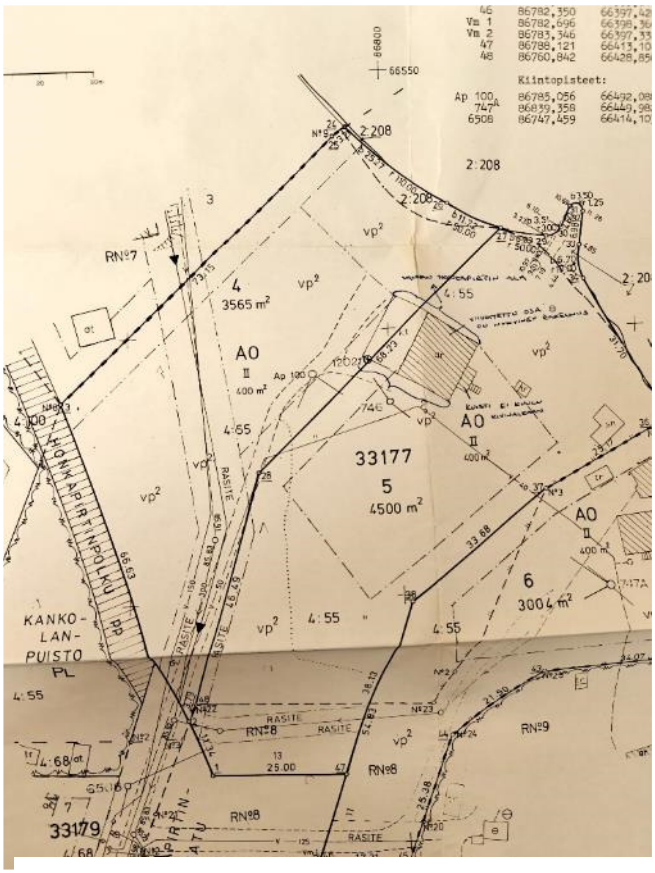

Kuva: Tonttikartta vuodelta 1983. Marja Partanen.

1981–2015 Omistajana Joel Mitikka

Kalustepuuseppä Joel Mitikka osti rakennukset ja tontin 1981 Marja Partaselta. Hanna Partanen jakoi tontin ja rakensi oman talon viereiselle tontille. [10]

Arkkitehti Leena Petäjän, Joel Mitikan tyttären, mukaan remontti alkoi salaojien tekemisellä etelä- ja itäsivuille, sekä rakennuksen liittämisellä kaupungin vesijohto- ja viemärijärjestelmiin. [10]

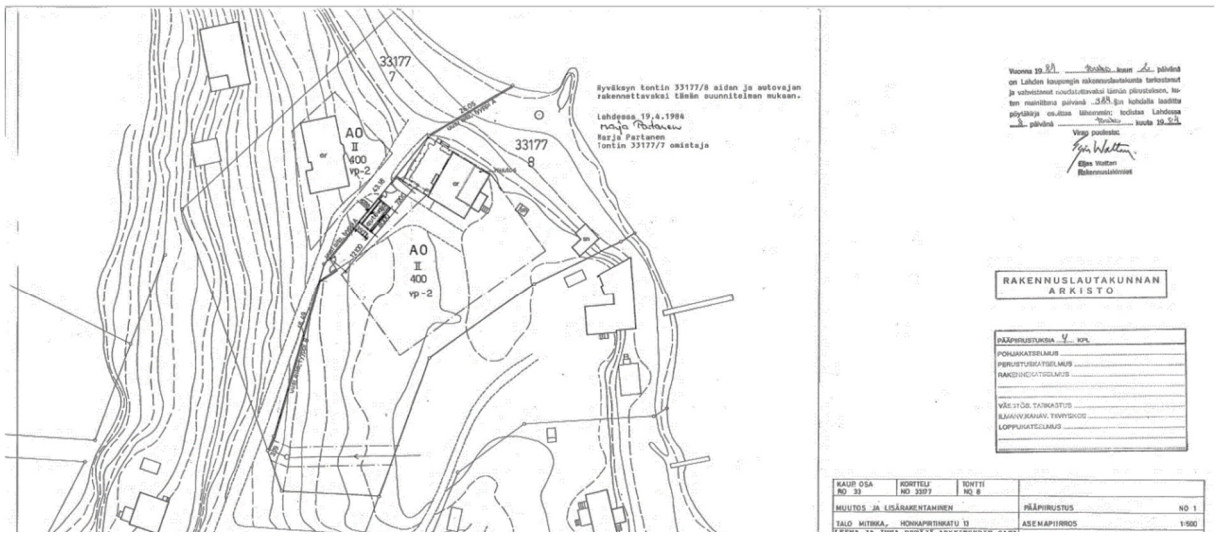

Kuva: Asemapiirros muutosten rakennuslupaan vuodelta 1984. Lahden rakennusvalvontaviraston arkisto.

Rakennukseen tehtiin muutoksia vähitellen ajalla 1981–2010, jonka jälkeen Joel Mitikka oli jo vanha eikä halunnut enää investoida enempää. Muutospiirustukset ja rakennusluvan tekivät Leena ja Juha Petäjä, jotka molemmat ovat arkkitehteja. [10]

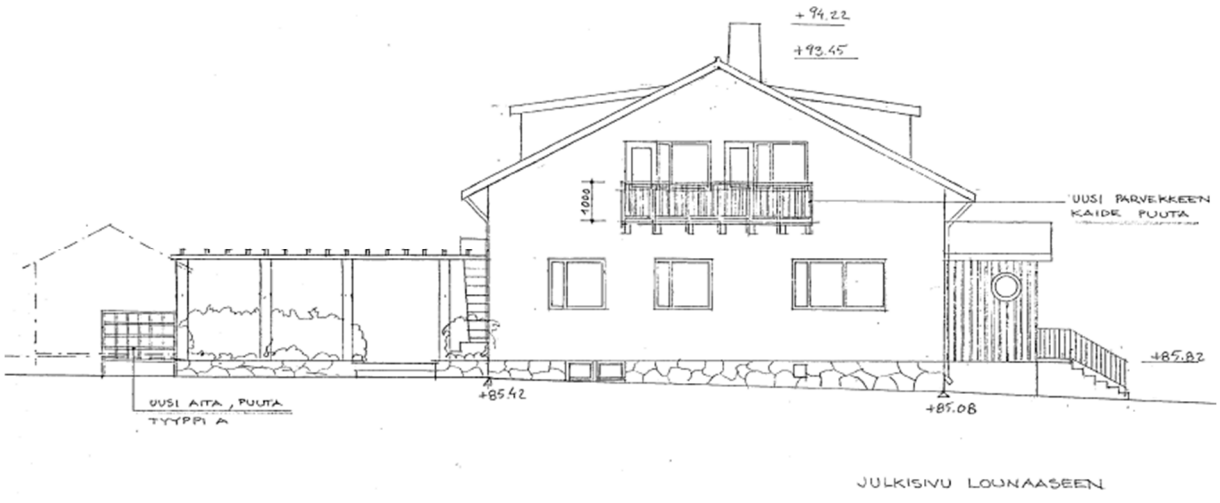

Kuva: Julkisivu sisääntulon ja pihan suuntaan.



Leena Petäjä: Rannan puolen julkisivuun lisättiin saunan pieni ikkuna. Sokkelissa oleva kaariovi uusittiin vanhan mallin mukaisesti.

Kaikki ikkunat uusittiin entisten kaltaisiksi, ulko-rappaukset ja parvekkeet korjattiin. Talo maalattiin keltaiseksi, oli aiemmin vähän vaaleampi kellertävä. Katto huollettiin, räystäskourut ja rännit uusittiin.[10]

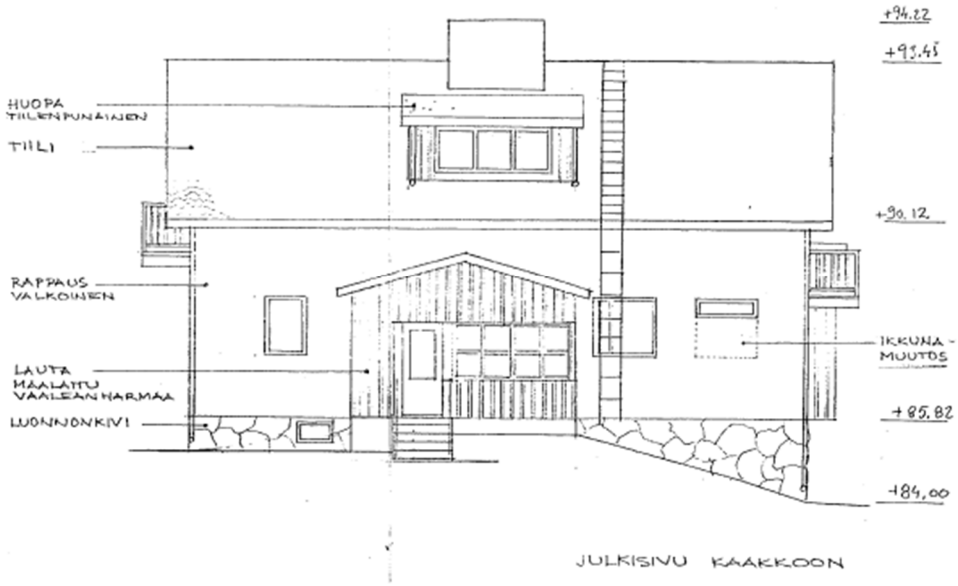

Kuvat: Lahden rakennusvalvontaviraston arkisto.

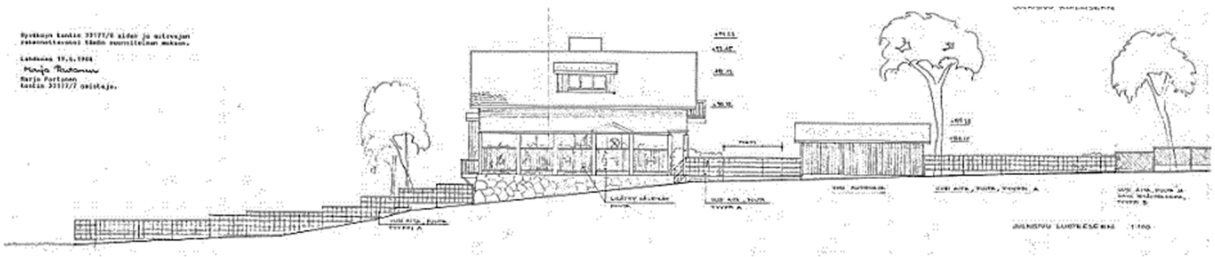

Länsipuolen sisääntuloon rakennettiin harjakattoinen katos ja portaat. Siinä oli alun perin vain pieni lippa ja portaat heti ovelta alas, jolloin ovi kastui. (Katos ja portaat eivät näy piirustuksessa, ovat pergolan takana).[10]

V. -84 luvassa olevia autovajaa, aitoja ja rantaan johtavia ulkoportaita ei sitten rakennettukaan.

Ainoastaan vanhan perusmuurin päällä sisääntulossa olleet pergola pilareineen uusittiin entisille paikoille, puut olivat lahonneet. [10]

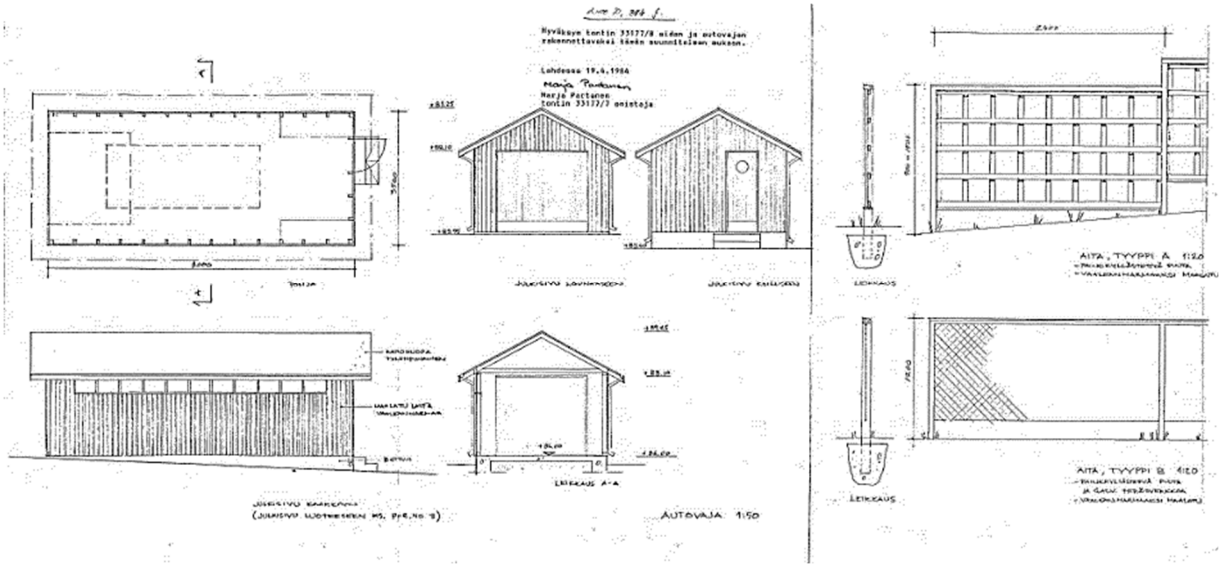

1.kerros:

Alakerrassa wc:tä suurennettiin, keittiö uusittiin ja lisättiin ikkunat keittiöstä kuistille.

Olohuoneen lattia uusittiin.

Sauna ja pesuhuone rakennettiin keittiön viereiseen entiseen makuuhuoneeseen. [10]

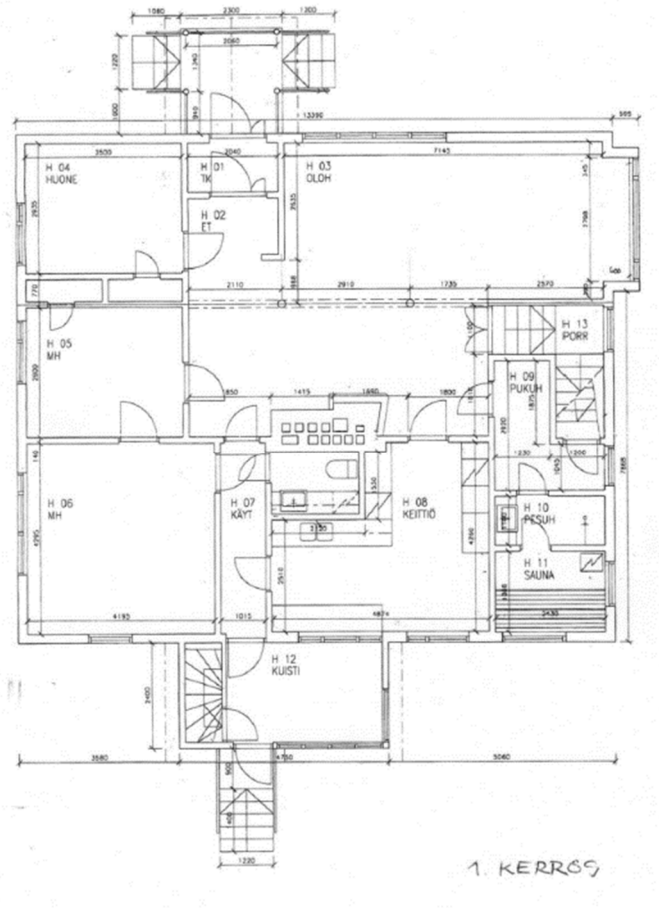

Kuvat: Leena Petäjä

Yläkerran keskimmäisten huoneiden kattomuoto muutettiin harjakatoksi, ja huoneen ulkoseinää siirrettiin puoli metriä lähemmäs räystästä, jotta saatiin ikkunoiden alareunaa alemmas, että näki ulos.

Yläkerran wc:tä suurennettiin hieman, jotta sinne saatiin mahtumaan istuma-amme.

Huoneista poistettiin lavuaarit, muuten yläkerta jäi ennalleen. [10]

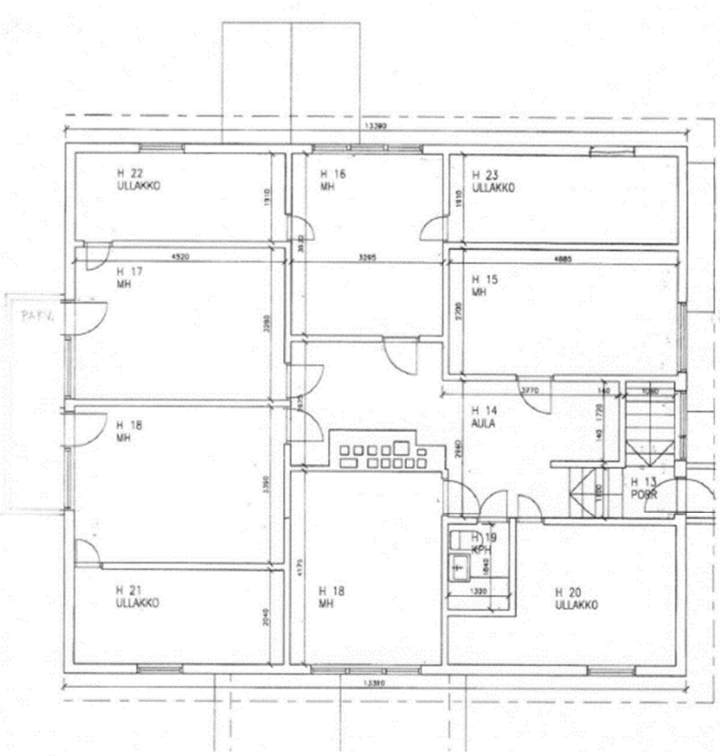

Kellarista poistettiin vanha iso öljysäiliö, tilan lattiaa syvennettiin, että saatiin seisomakorkeus. Kellarin rannanpuolen ulko-ovi uusittiin vanhan mallin mukaan. Myöhemmin kellariin rakennettiin tiilinen takka.

Itäpuolen pientä teknistä tilaa syvennettiin, että saatiin sinne varaavan sähkön vesisäiliö. [10]

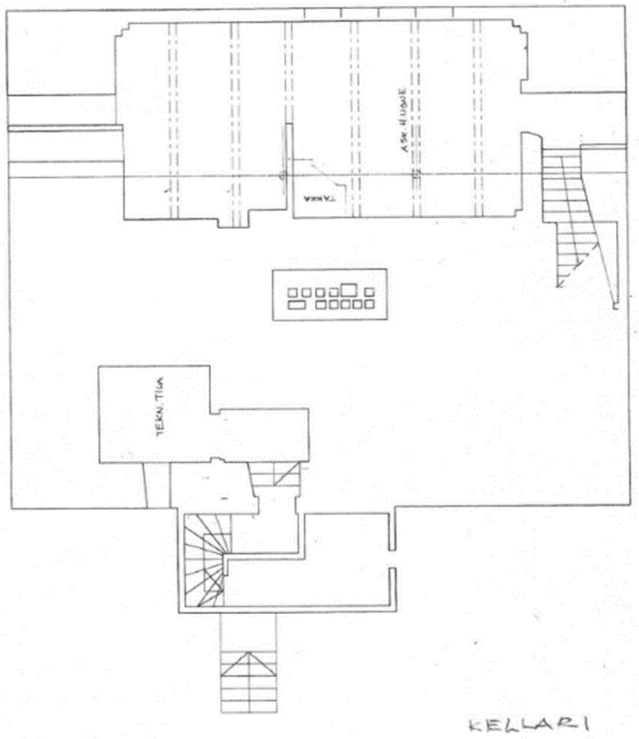

Kuvat: Leena Petäjä

Laituria ei ollut enää, kun Joel Mitikka osti talon. Laiturin päässä ollut uimakoppi oli nostettu maihin paikalle, jossa nyt on huvimaja. Uimakoppi oli laho ja purettiin pois, mutta Mitikka piirsi siitä kuvat. Niitä kuvia ei valitettavasti ole enää. Uimakoppi oli 8-kulmainen, vaalea ja siinä oli piikki katolla.[10]

Joel Mitikka kuoli 2015 ja rakennus jäi perikunnalle. Leena Petäjän mukaan alkuperäisiä pintoja oli tuolloin vielä paljon jäljellä.

Perikunnan myydessä rakennuksen alkuperäinen leikkimökki oli vielä olemassa. Joel Mitikka oli kunnostanut sitä lastenlapsille. Hän oli kalustepuuseppä ja teki itse paljon töitä remonteissa.

2015 Omistajaksi rakennusliike City-Air Oy / rakennuksen nykytilanne

Rakennusliike City-Air Oy osti rakennukset tontteineen Joel Mitikan kuolinpesältä vuonna 2015. Rakennuksessa on ollut vuokralaisena Vilkman Rakennus Oy / Tauno Peedosaar ja Omar Peedosaar.

Heidän aikanaan päärakennukseen on tehty lisää muutoksia. Rakennuksessa on meneillään vesikaton korjaustyöt sekä ulkopuolisten puuosien korjaus- ja maalaustyöt.

Rannassa on vielä edellisen omistajan aikainen huvimaja ja huonokuntoinen piharakennus.



Kuvat: Julkisivu koilliseen huhtikuussa 2024 ja 1984 luvan mukaan pääsisäänkäyntiporras ja katos. Anneli Hellsten.





Kuva: Julkisivu koillisen järvelle huhtikuussa 2024. Anneli Hellsten.





Kuvat: Uusittu ovi vanhassa kivisokkelissa. Anneli Hellsten.



Kuva: Julkisivu kaakkoon. Anneli Hellsten.



Kuva: Julkisivu lounaaseen sisääntulon suuntaan. Anneli Hellsten.



Kuvat: Alkuperäistä sokkelimuuria. Anneli Hellsten.





Alkuperäisen rakennuksen luonnonkivinen sokkelimuuri on edelleen näkyvissä. Muuria on paikattu ja korjattu betoniosilla, jotka ovat paikoin pahasti rapautuneet.

Muurin päällä on uuden rakennuksen yhteydessä ollut pergola ja siitä on jäänteitä sokkelin pinnassa.



Ensimmäisessä kerroksessa on olohuoneeseen lisätty lasiseinä.



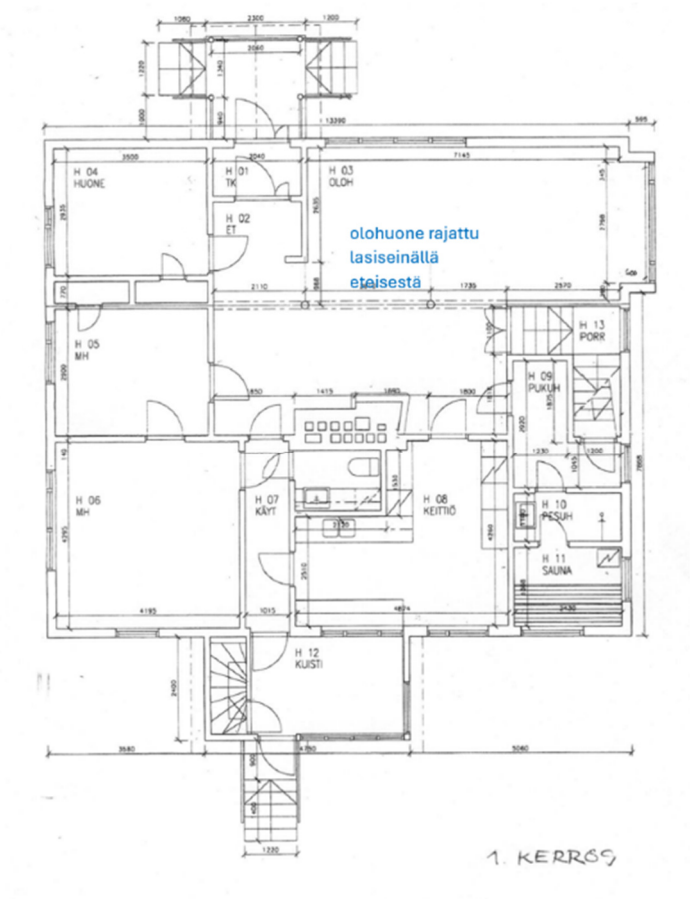

Alkuperäisiä rakenteita, pintoja ja rakennusosia on säilynyt varsin vähän. Lasiseinällä erotetussa aulassa on jäljellä alkuperäinen takka sekä joitain väliovia, joista mielenkiintoisin on porrashuoneeseen johtava lasiaukollinen väliovi kolmiomaisine yläikkunoineen.

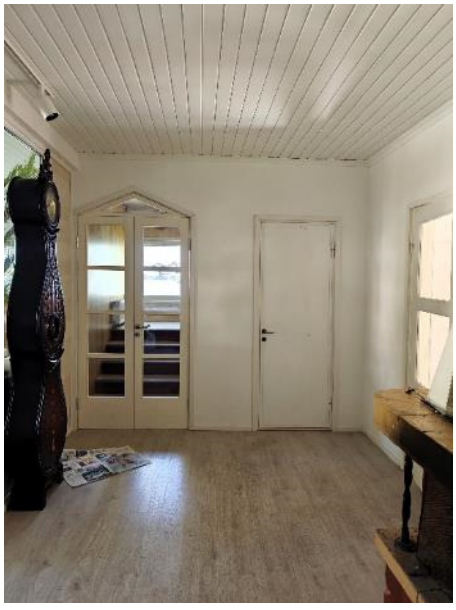



Keittiön kiintokalusteet ja punainen lattia ovat 1980-luvun muutoksesta, mutta vanha puuliesi lienee alkuperäinen.





Rakennuksessa on säilynyt varsin paljon myös muita alkuperäisiä väliovia. Osa ovista on lasiaukollisia peiliovia, osa laakaovia. Alkuperäiset painikkeet ovat vielä käytössä.





Ulko-ovi ja tuulikaapin ovi vaikuttavat myös alkuperäisiltä, vain lukitusta on päivitetty.

Kuvat: Alla kuva ulko-ovesta, viereinen kuva tuulikaapin sisäovesta. Anneli Hellsten.



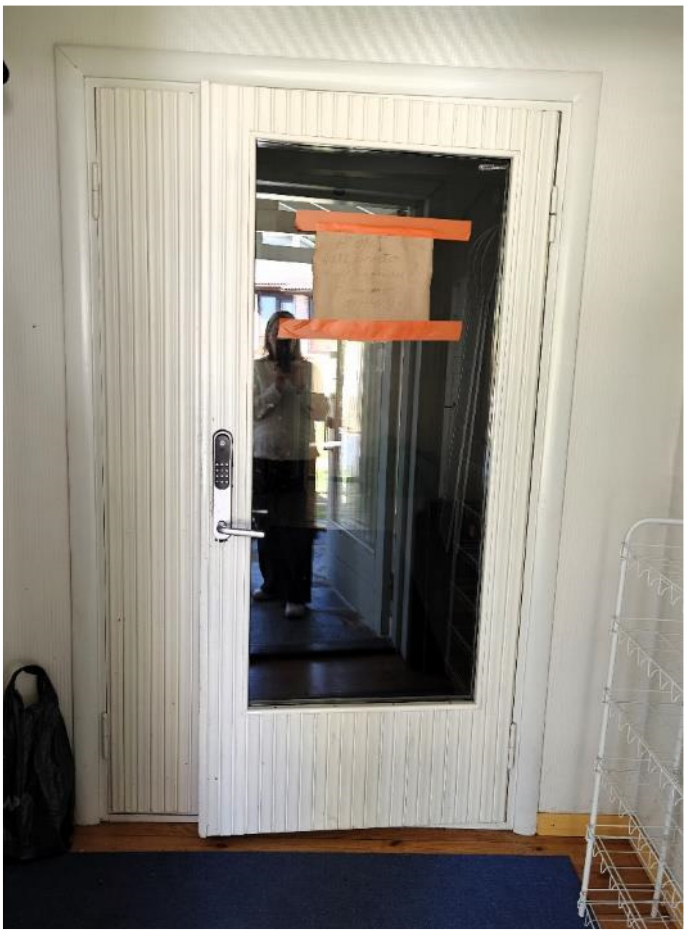

Seinä-, lattia- ja kattopinnoissa on varsin vähän alkuperäisiä pintoja näkyvissä. Alkuperäistä lakattua lautalattiaa on jäljellä takakuistille vievässä käytävässä sekä tuulikaapissa, mutta pääosin lattioissa on erilaisia laminaattipintoja.

Kuvat: Alla kuva porrashuoneesta, viereinen kuva eteiskäytävästä. Anneli Hellsten.



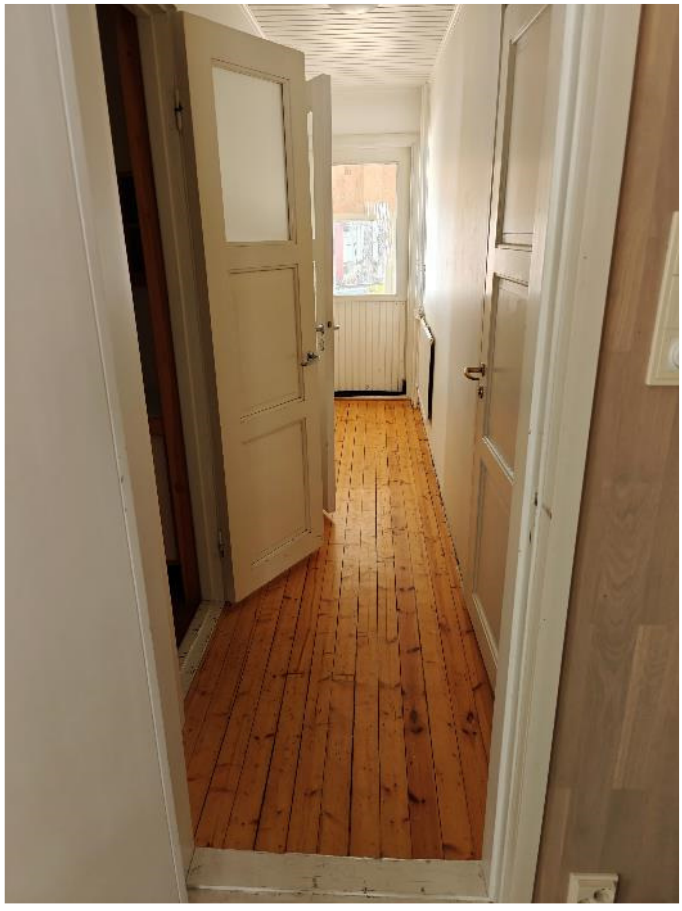

Erilaisia puuviilua jäljitteleviä laminaattilevyjä on käytetty runsaasti myös seinäpinnoissa.



Kuvat: Yllä kuisti takapihan puolella, alla kuva 1.kerroksen asuinhuoneesta.



Mitikan aikana 1.kerroksen palvelijan huone muutettiin saunaosastoksi, joka on ennallaan.

Pukuhuoneesta on käynti suurempaan kellarikerroksen osaan ja ulos.



Kuvat: Ylemmässä kuvassa oikealla on pesuhuone ja sen takana sauna.

Alla on pukuhuone ja sieltä käynti kellariin. Anneli Hellsten.



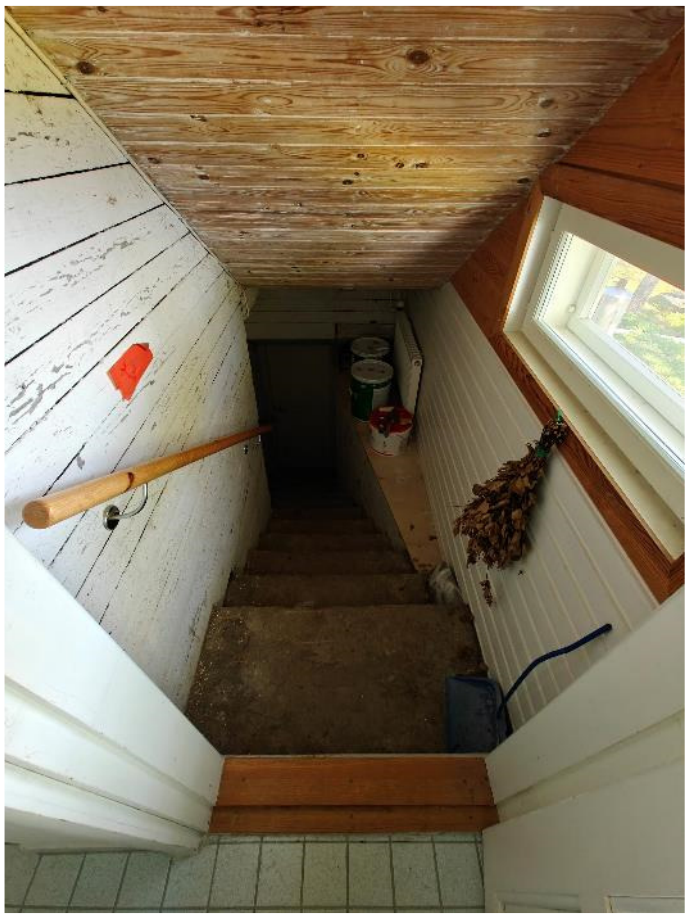

Toisessa kerroksessa on makuuhuoneisiin liitetty takana olleet kylmät ullakkotilat sekä rakennettu toinen wc-/ pyykkihuoltotila aiempaan ullakkotilaan.

Rakennusvalvontavirastossa ei ollut piirustuksia näille muutoksille.



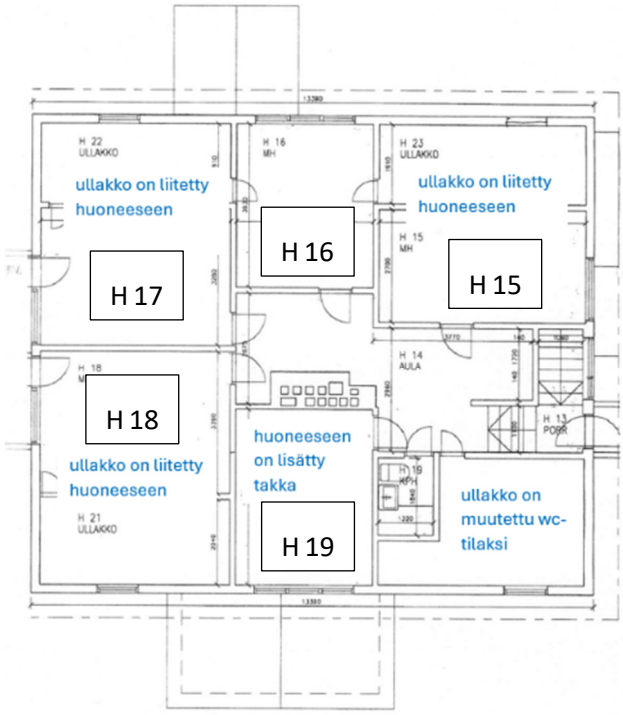

Kuvat: Vasemmalla pienempi wc ja alla wc-/pyykkihuolto- ja vesivaraajatila.



Näissä korjaus- ja muutostöissä on seiniä ja lattioita päällystetty laajalti erivärisillä puujäljitelmälaminaateilla.









Kuvat: Huone 15, ikkuna rannan suuntaan. Anneli Hellsten.



Kuva: Huone 16. Anneli Hellsten.



Kuva: Huone 17. Anneli Hellsten.





Kuvat: Vasemmalla kuva huoneesta 18, alimmat kuvat huoneesta 19. Anneli Hellsten.



Kellarikerros jakautuu kahteen osaan. Pukuhuoneesta laskeutuvat portaat olohuoneen alapuoliseen kellariin, johon Joel Mitikka muurasi takan. Kellari on toiminut lähinnä varastokäytössä.





Kuvat: Yllä kellarin etuosa, alla kellarin takaosa.

Pienempään kellariin johtavat portaat lasikuistilta. Kellarin takaosa toimii teknisenä tilana.





Kuvat: Yllä tekninen tila, oikealla portaikko j alimmassa kuvassa välitila. Anneli Hellsten.



MUUTOSVAIHEET LYHYESTI

1901

- rakennus valmistui, oli eräs harvoista Eliel Saarisen piirtämistä puurakennuksista
- rakennuttaja oli Lahden apteekin apteekkari '''Aron Walfrid Grönmark''' > ”Grönmark villa" > Merilä

1903–1916

- omistajana lääketieteen ja kirurgian tohtori ''Juho Jaakko Karvonen'', rakennus toimi perheen kesäasuntona
- puoliso oli hammaslääkäri '''Anna Robina (Robbi) Karvonen''' > pihapiiriin pikku huvila

1916–1925

- huvilan omisti eversti '''Arvid Selin''', perhe käytti Merilää vain kesähuvilana.

1925

- vuodesta 1925 Honkapirtti, pakkohuutokaupassa yksityislääkäri, lääket.lis. '''Emil Ernst Niemen''' omistukseen. Rakennuksesta tehtiin lepokoti, hoitajaksi tuli rouva Niemen sisar, sairaanhoitaja Hanna Partanen. Heti 1925 tehtiin huomattavia muutostöitä, nimitettiin myös yksityissairaalaksi

1933

- Jalkaranta liitettiin Lahden kaupunkiin

1934

- Niemi kuoli syyskuussa 1934 ja sen jälkeen Honkapirtti oli pelkästään lepokotina.
- Talo jäi Niemen perikunnan omistukseen.
- Talvisodan aikana Honkapirtti oli ehdolla sotasairaalan osastoksi, mutta suunnitelmasta luovuttiin.

1941–43

- rakennuksessa toimi Kiiskilän rintamamieskoti

1948

- rakennus paloi 24.4.1948 myrskyisenä päivänä täysin kivijalkaa lukuun ottamatta.
- kiinteistö siirtyi kokonaan Hanna Partasen nimiin.

n. 1950

- vanhan sokkelin päälle valmistui uusi Honkapirtti, arkkitehtina Arvi Lepikko
- vuokrattiin Lahden kaupungille heti vuonna 1950 Tapanilan kunnalliskodin haaraosastoksi

1952

- kaupunki osti Pajurannan huvilan ja kunnalliskodin asukkaat siirrettiin Honkapirtistä Pajurantaan.

1953

- Vuodesta 1953 alkaen Honkapirtti toimi jälleen lepokotina entiseen tapaan. Nyt asiakkaita oli kuitenkin vain 12–14 samanaikaisesti, paitsi keväällä hiihtolomien aikana joskus noin 20.

1966

- Hanna Partanen kuoli 16.12.1966. Lepokodin omistajaksi ja hoitajaksi ottotytär Marja Partanen.

1980

- Lepokodin toiminta päättyi.

1981–82

- rakennuksen osti Marja Partaselta kalustepuuseppä Joel Mitikka

2015

- Joel Mitikka kuoli, rakennukset siirtyivät perikunnalle
- perikunta myi rakennuksen rakennusliike City-Air Oy:lle

LÄHTEET

1. Päivi Siikaniemi: Sata vuotta jugendtunnelmaa / Korpikuusen kätkössä kaupungin kupeessa, kesähuviloita ja puurakennuksia Lahdessa 1900-luvun ensikymmenellä.

2. Aura Vilkuna: Olavi Laisaari, autokaupungin puolestapuhuja
   Saatavissa: https://www.rakennettuhyvinvointi.fi/sv/kaupunkien-kasvun-kaavoitus/olavi-laisaari-autokaupungin-puolestapuhuja

3. Arno Forsius: Häme-Wiki / Honkapirtti, entinen Merilä, huvila Vesijärven rannalla.
   Saatavissa (28.4.2024):
   https://www.hamewiki.fi/Honkapirtti,_entinen_Merilä,_huvila_Vesirven_rannalla

4. Riitta Niskanen: Maakunnan mainiot / Lahden blogi. Kesäisiä päiviä Jalkarannassa – Ainolan historiaa. 30.8.2019.

   Saatavissa (28.4.2024): https://lahdenmuseot.blogspot.com/2019/08/kesaisia-paivia-jalkarannassa-ainolan.html

5. Lahden Yhteiskoulu 1896–1921. Lahti 1921.

6. Inger Tiililä, puhelinhaastattelu 18.5.1982. Arkkitehtuurimuseo.

7. Nti Lindgrenin (asunut Honkapirtissä 1930-luvulta lähtien) haastattelu 20.5.1982, Lahti. Arkkitehtuurimuseo.

8. Marja Partasen haastattelu 1982. Arkkitehtuurimuseo.

9. Kansallisbiografia-verkkojulkaisu. Wäre, ritva: Saarinen Eliel.
   https://kansallisbiografia.fi/kansallisbiografia/henkilo/3614

10. Leena Petäjä, arkkitehti.

11. Riitta Niskanen, fil. tohtori.